

# ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

## X<sup>то</sup> Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XIX заседание, вторникъ, 16-й ноемврий 1899 год.

(Отворено въ 3 часътъ и 15 минути послѣ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя Жечо А. Бакаловъ.)

Прѣдсѣдатель: (Звъни.) Обявявамъ заседанието за открито.

Моля секретаря г. Доцева да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители, за да се види: кой присъствува и кой отсъствува отъ днешното заседание.

Секретарь Кръстанъ Доцевъ: (Прочита списъка.)  
Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Атанасъ А. Вуровъ, Димитъръ Грековъ, Д-ръ Константинъ Стоиловъ, Драганъ Цанковъ, Димитъръ Н. Провадалиевъ, Д-ръ Петъръ Гудевъ, Димитъръ Антовъ, Деню Маневъ, Жеко Стояновъ, Иванъ Московъ, Исмаилъ Чаушъ-Алиевъ, Коста Ранковъ, Милу С. Балтовъ, Младенъ Ивановъ, Михаилъ Давидовъ, Никифоръ Влаевъ, Никола Йонковъ-Владинъ, Никола Ценовъ, Петко Кочанковъ, Пойо Табаковъ, Страти Димитровъ, Стою Ранделовъ, Стефанъ Поповъ, Спасъ Ивановъ, Стефанъ Хр. Савовъ, Тодоръ Мирковичъ и Тодоръ Атанасовъ.

Прѣдсѣдатель: Отъ 162 народни прѣдставители отсъствуватъ 27 души, а присъствуватъ 135 души; значи, има пужното число народни прѣдставители за да се пристъпи къмъ разискване въпроситѣ, положени на дневния редъ.

На дневенъ редъ имаме слѣдующето:

I. Докладъ на анкетнитѣ комисии по провѣрката на изборитѣ въ околитѣ: Горне-Орѣховска и Сърнено-Горска;

II. Докладъ на комисията по провѣрката на допълнителнитѣ избори въ околитѣ: Бѣло-Слатинска, Искрецка и Луковитска, и

III. Първо четене: 1) прѣдложенията на Финансовото Министерство: а) да се счита за оправдана сумата 13.045 л. и 30 ст. и б) за удобрѣние распорѣжданieto до митницитѣ

за освобождение отъ мито синия камъкъ и пр.; 2) законопроекта за данъка на земнитѣ произведения за 1900—1905 год.; 3) законопроекта за приемане на държавна служба инженеритѣ Н. Шакорпакъ и Ф. Булиние, француски подданици и пр., и 4) доклада на г. Министра на Финанситѣ за отчислението отъ длъжность съвѣтницитѣ на Върховната Смѣтна Палата.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, моля секретаря г. Д-ръ Динчева да прочете съкратения протоколъ отъ XVII-то заседание.

Секретарь Д-ръ Пеню Динчевъ: (Прочита съкратения протоколъ отъ XVII-то заседание.)

Прѣдсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители да направи нѣкаква поправка въ съкратения протоколъ? (Възгласъ Нейчовъ: Не чухме нищо отъ това що се чете, та какво ще правимъ поправки!)

Понеже никой не иска думата, значи, прочетениятъ съкратенъ протоколъ се приема тѣй, както се прочете.

Моля секретаря г. Макавѣва да прочете съкратения протоколъ отъ XVIII-то заседание.

Секретарь Миланъ Макавѣвъ: (Прочита съкратения протоколъ отъ XVIII-то заседание.)

Прѣдсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители да направи нѣкоя бѣлѣжка или поправка на така прочетения съкратенъ протоколъ отъ вчерашното заседание? (Никой не се обажда.) Понеже никой не иска думата, значи, че протоколътъ се приема тѣй, както се прочете.

Пристѣпиме къмъ дневния редъ. На първо мѣсто имаме доклада на анкетната комисия по провѣрката на

избора въ Горне-Орѣховската околия. Моля г. докладчика на анкетната комисия по провѣрката на избора въ Горне-Орѣховската околия да земе мѣстото си.

Докладчикъ Миланъ Макавѣвъ: Г-да народни прѣдставители! Споредъ рѣшението на Народното Събрание, анкетната комисия, състояща отъ трима ни: мене, г. Чорбаджиевъ и г. Табаковъ, направи своето въ лицето само на двама ни — г. Чорбаджиевъ и мене — защото г. Табаковъ не можа да дойде. Слѣдъ направеното имаме честъ да ви прѣдставимъ този докладъ, който ние съ г. Чорбаджиева по избора направихме. (Чете.)

### „Докладъ

на анкетната комисия по провѣрката на избора за народни прѣдставители, станалъ на 25-й априлий т. г., въ Горне-Орѣховската околия.

Г-да народни прѣдставители!

Съгласно рѣшението на Народното Събрание, избранитѣ отъ васъ трима души въ тази анкетна комисия, анкетата биде извършена само отъ подписанитѣ насъ двама ни, понеже г. Табаковъ не се яви.

Споредъ рѣшението на Събранието, провѣрката трѣбваше да има за цѣль: 1) да констатира, дѣйствително ли на 25-й априлий въ денъ на избора въ Горне-Орѣховица, избирателитѣ сж били опоявани отъ г. А. Буровъ (избрания прѣдставител), стрѣляно ли е врѣхъ избирателитѣ съ цѣль за да се сплашѣтъ; 2) имало ли е избиратели въ Лѣсковската секция, които да сж гласували по два пѣти съ чужди избирателни карти и, дѣйствително, имало ли е тамъ прѣстѣпна и недопустима отъ закона агитация, и 3) участието на лица въ избирателното бюро и мѣсто на лица, не имѣюща това право въ Драгановската секция. Независимо отъ това, ако правилно сме разбрали рѣшението на Събранието, да се провѣри, дали вѣрно Буровъ е съдружникъ съ г. Стефана Симеоновъ, прѣдприемачъ по направата на желѣзнопѣтната линия Русе—Търново.

За тази наша цѣль, ние ходихме въ Търново, Горне-Орѣховица, Лѣсковецъ, Старо-Драганово, Темниско, Поликрайще, Мургазлии и пр., распитвахме всички тия лица, които било че можахъ да ни дадѣтъ нѣкои свѣдѣния, било че сж подписали нѣкои отъ контестациитѣ, било че сж участвували въ избирателното бюро като членове.

Отъ провѣрката и распита, ние можахме да констатираме съ положителностъ слѣдующето:

1) Избирателитѣ отъ с. с. Темниско, Поликрайще, и др., които безусловно сж партизани на Буровци, сутринъта на 25-й априлий, идвайки на избора вкупомъ, сж били поканени отъ правителственикъ партизани въ бирариата „Бабенецъ“ и сж били почерпени съ бира и, споредъ свѣдѣнията ни, доста щедро. Когато влѣзли въ града, партизанитѣ на правителството ги въведѣтъ въ двора на водителя на стамболовиститѣ г. Момчилова и тамъ, като ги почерпватъ наново съ бира и ракия, дали имъ бюлетини за кандидатитѣ Бояджиевъ и Добри Петковъ. (Възгласъ Нейчовъ: Азъ мисля и да сж ги кръстили не щѣше

да бѣде голѣмъ грѣхъ!) Тия тѣй угостени избиратели, обаче, сж се указали доста вѣроломни къмъ правителствената партия, защото тѣхнитѣ водители (кметовѣтъ и първенцитѣ имъ), ги повеждатъ при опозицията (Бурови), гдѣто, като хвърлятъ бюлетинитѣ, дадени имъ отъ Момчилова, изваждатъ раздаденитѣ имъ още отъ прѣди единъ денъ бюлетини въ селото за Бурова и Рачова. (Петко Каравеловъ: Язкъ за бирата!) Понеже прѣдъ изборното мѣсто гласували други общини отъ една страна, и една група стамболовисти дирѣла вече вѣроломнитѣ Поликрайщени, Сергювчани и Темнисчани, тѣ по покана отишли въ двора на нѣкой си Хр. Н. Паназовъ, гдѣто билъ щабътъ на опозицията. Тамъ тоже ги почерпили съ вино, та че и съ боза. Отъ вѣнъ, на улицата, групата отъ стамболовисти, на чело съ г. г. Момчилова и Ст. И. Цвику, хванали прѣдъ вратата едно чебре отъ 30—40 оки вино и го излѣли. При излизането на вѣроломнитѣ Темнисчани (128 избиратели) оскърбенитѣ стамболовисти се спуснали врѣхъ тѣхъ и самъ Ст. И. Цвику, споредъ казането на кмета отъ Темниско, е нанисалъ удари по главата на послѣдния, като наранили по главата Дима Атанасовъ. Околийскиятъ началникъ Мокревъ е прѣкратилъ много скоро скандала. Тогава тѣ, избирателитѣ, гласували.

Стамболовиститѣ твърдятъ, че отъ двора на Паназова е гърмяно съ револверъ и че имало вистрѣли 3—4 споредъ едни, 2 споредъ други, 5 споредъ трети. Опозицията твърди, че само единъ вистрѣлъ, но той билъ даденъ отъ нужника на училището, гдѣто е ставалъ изборътъ и гдѣто сж били стамболовиститѣ. Контестаторитѣ още добавятъ, че тия вистрѣли сж били причина да се уплашѣтъ избирателитѣ и да избѣгатъ. (Христо Конкилевъ: Все стамболовисти ли сж били тѣ?) — Защото тамъ нѣма нито каравелисти, нито радослависти!) — (Чете.) „Отъ казаното погорѣ и отъ съпоставянето на всички данни, по този пунктъ ние правимъ слѣдующето заключение: избирателитѣ сж черпени, но не и упоавани, най-първо отъ кандидатитѣ Бояджиевъ и Петковъ и чрѣзъ хората си, а послѣ черпени и отъ опозицията, и това абсолютно не е влияло на избора, защото поенитѣ, безъ да се стѣсняватъ отъ тази внимателностъ, гласували за Бурова — Рачова. Оплакването, прочее, на контестаторитѣ стамболовисти е най-малкото нерезонно, за да не кажемъ некавалерско, защото тѣ почерпили добри избирателитѣ и пакъ тѣ се оплакватъ. За вистрѣла, споредъ насъ, е билъ единъ и е излѣзълъ отъ огорченитѣ и измани приятели на Бояджиева и Петкова. Вистрѣлтъ не е сплашилъ избирателитѣ. Това се вижда отъ обстоятелството, че стамболовиститѣ сж искали да прѣснѣтъ Темнисчани и Поликрайщени, хора на Бурова, и тѣ почти сж гласували. Вистрѣлтъ е билъ отъ вѣнъ оградата.

2) По оплакването на избирателитѣ въ Лѣсковската секция, че имало избиратели, които гласували два пѣти, отъ най-подробното изучаване се констатира това, което е констатирало и самото бюро, а именно: че избирателитѣ Иванъ Минчевъ, отъ с. Лефеджии, искалъ да гласува съ картата на баща си, Мицо Минчовъ. Бюрото му съставило надлежния актъ и го дало въ сѣдъ. Другъ никой

не е гласувалъ съ чужда карта и два пкти. Нѣщо повече; отъ распита на всички участвуващи въ бюрото и застъпници, отъ распита на нѣкои контестатори, не се оказа ни на едно лице или община. Оплакването въ тази секция, че имало агитация около мѣстото на избора, а особено отъ избирателя Доси Ц. Буровъ, касиеръ тогава на земеделъческата каса, и че съ положението си могълъ да влияе врѣхъ избирателитѣ, отъ провѣрката се констатира, че той прѣди избора е билъ единъ отъ агитаторитѣ на Бурова и Рачова. Обаче, не ни се прѣдставихъ доказателства за една прѣстъпна агитация. Трѣбва да добавимъ, че въ деня на избора всички сж агитирали все по начинъ еднакъвъ.

3) Оплакването на избирателитѣ отъ Драгановската секция, които сж двѣ: а) че въ избирателния дворъ влизали хора, които били гласували и хора не отъ тая община, която въ момента е гласувала, б) че кандидатътъ, Буровъ, билъ излѣзълъ на прозореца на бюрото и съ рѣка и глава махалъ заплашително общо къмъ избирателитѣ, се провѣрихъ на самото мѣсто отъ насъ. Прѣди всичко, ще кажемъ, че избирателната ограда, въ училището на с. Драганово, гдѣто ставалъ изборътъ е ограда толкова голѣма, щото 10.000—15.000 души побира, и има 5—6 врати.

Вѣрно е и се доказа, че прѣзъ цѣлия денъ на избора, вжтрѣ въ двора, сѣднали на трѣвата сж били х. Никола Боневъ, Ив. Боневъ, Коста Поповъ, Стоянъ Делиншевъ, Григоръ Поповъ, Атанасъ Папазовъ и Р. Домусчиевъ, които пропадналиятъ кандидатъ Добри Петковъ указва въ контестацията си. Като оставаме на страна важното обстоятелство, че освѣнъ единствениятъ Ат. Папазовъ е билъ човѣкъ на Бурова, а всички други на Д. Петкова, и че по този пунктъ оплакването, като че е неестествено, по всички тия хора нищо прѣстъпно не сж вършили, на избирателитѣ не сж влияли, защото инакъ цѣлхъ да влияйтъ приятелитѣ на г. Петкова. Това обстоятелство самитѣ контестатори говорѣтъ, па и отъ распитването никому нищо не сж сторили тия гости на изборното мѣсто.

Вѣрно е сжщо, че въ деня на избора кандидатътъ А. Буровъ, когато е забѣлзвалъ, че прѣдъ вратата е имало едно вълнение и сирѣкване, е излѣзълъ на прозореца и съ глава и съ рѣка имъ съвѣтвалъ тактъ и миръ, защото той се е боялъ да не стане смущение и се развали изборътъ, който сигурно е считалъ въ своя полза, нѣщо, което въ резултатъ е вѣрно. Това обяснява Буровъ и застъпникътъ му Рожевъ. Това е правдоподобно, защото контестаторитѣ, като не даватъ важностъ на това обстоятелство, никой отъ распитанитѣ не ни обясни противъ кого, за какво е правилъ това заканване А. Буровъ. Нито първото, нито второто оплакване, макаръ и отъ части фактически вѣрни, не сж имали абсолютно никакво влияние на избора.

4) Общото оплакване отъ всичкитѣ избиратели по контестациитѣ, че А. Буровъ е съдружникъ на фирмата Ст. Симеоновъ, по направата на желѣзницата Русе—Търново, независимо че по него Народното Събрание биде сезирано при провѣрката избора и специално и ясно рѣшение за провѣрката и на това оплакване не се взема, ние направихме и по него възможната провѣрка. Отъ рас-

пита на търговския людъ въ Горна-Орѣховица, съдружницитѣ на А. Буровъ въ фирмата Д. Буровъ и С-ие, повиднитѣ хора на противницитѣ на Бурова, съмнѣнието си остава такова, каквото бѣше и по-рано. Народното Събрание ще има прѣдъ видъ декларацията на А. Бурова и телеграмата до него отъ прѣдприемача Ст. Симеоновъ, съ които се отказва отъ Симеонова и Бурова, съдружие по това прѣдприятие.

Отъ изложеното дотукъ ние намираме, че констатираниѣ нарушения сж нещществени и изборътъ, станалъ на 25-й априлий 1899 год. въ Горне-Орѣховската околия, по отношение избрания А. Буровъ, трѣбва да се утвърди.“ (Вълко Нейчовъ: Браво!)

Прѣдседателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори? (Тодоръ Табаковъ: Искамъ думата!) Г-нъ Табаковъ има думата.

Тодоръ Табаковъ: Г-да прѣдставители! Азъ взехъ думата, понеже съмъ членъ въ тая анкетна комисия и понеже не можахъ да присѣтствувамъ на мѣстото, за да дамъ нѣкои обяснения за моето не отиване. (Докладчикъ Миланъ Макавѣевъ: Нѣма нужда!) Прѣзъ септемврий мѣсецъ още, понеже азъ бѣхъ докладчикъ на тоя изборъ, поискахъ отъ Народното Събрание телеграфически да ми се испратѣтъ книжата изборни, за да можъ, заедно съ моитѣ другари, да отидѣ да извършѣ анкетата. На мене ми се отговори отъ Канцеларията на Народното Събрание при приближаването да се открие тая сесия на Народното Събрание. Г-нъ Макавѣевъ ми съобщаване и ме питаше, може ли да отидемъ въ Горна-Орѣховица да изпълнимъ мисията си. Азъ, като имахъ прѣдъ видъ, че врѣмето бѣше доста късо и че въ кратко врѣме не ще може да се извърши тая анкета, отговорихъ му, че не щѣ можъ да отидѣ. Слѣдъ туй получихъ писмо отъ Канцеларията на Народното Събрание, прѣди откриването и освѣщението на линията Плѣвень—Шуменъ, съ което ми се съобщаваше, че анкетната комисия трѣбва да побърза да отиде въ Горна-Орѣховица за да изпълни мисията си, обаче не ми се събщи деня и врѣмето когато тя ще засѣдава и азъ не го знаехъ. Азъ се научихъ послѣ, че тия г. г. членове на комисията, когато сж били на гарата, при освѣщението на линията, се отиравили въ Горна-Орѣховица за да направѣтъ нужното разслѣждане. Тогава азъ дойдохъ тукъ и не ми се събщи отъ другаритѣ за да знаѣжъ резултата. Сега, обаче, отъ доклада разбирамъ, че тѣ сж направили нужното разслѣждане и всичко, което е изложено въ контестациитѣ, е било не вѣрно. Азъ нищо нѣмамъ противъ това изложение, само казвамъ, че не е у мене вината, защото азъ не можахъ да отидѣ по причинитѣ, които исказахъ по-рано, за да изпълнѣ своята мисия.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! По избора азъ нѣма да кажъ нищо, защото, споредъ моето мнѣние, аслж анкета не трѣбваше да се испраца по тоя изборъ. Но ще забѣлжж едно нѣщо, което трѣбва да забѣлжж, именно, относително разноситѣ, които анкетната комисия ще трѣбва да истегли или е истеглила отъ ковчежничеството или отъ квестора на Събранието. Тѣй като анкеторитѣ отидохъ сега съ специаленъ тренъ при откри-

ването на линията Плъвен—Шумен да правят анкетата, а от друга страна понеже тѣ прѣз това врѣме сж получвали дневнитѣ си пари отъ Събранието, азъ моля Народното Събрание, па и квестора, да взематъ актъ отъ това и да се не исплащатъ нито пѣтни, нито дневни на членоветѣ на анкетната комисия.

А изборътъ трѣбва да се утвърди.

Докладчикъ Миланъ Макавѣвъ: Г-нъ Табаковъ не можа да дойде първия пѣтъ, защото по болезнени причини не могълъ да отиде. Самъ ми телеграфира на 22-й септемврий: „Идете.“ Втория пѣтъ причината била, че, макаръ и да му съобщили отъ бюрото, не знаелъ деня. На всѣки случай, азъ мисля, че г. Табаковъ направи своето заявление повече за да се оправдае, отколкото да вмѣни грѣхъ нѣкому, като коя е била причината за неговото неотиване.

На г. Таслакова не желяж да отговарямъ, защото г. Таслаковъ трѣбва да третира своитѣ колеги като хора, които почитатъ себе си най-напрѣдъ. Анкетната комисия никога нѣма да си допусне да направи това, което по понятията на г. Таслакова би било злоупотрѣбление. Азъ и безъ това много казахъ по адресъ на г. Таслакова и ще свършж като ходатайствувамъ прѣдъ Народното Събрание да утвърди избора на г. Вурова, като редовенъ и правиленъ.

Прѣдседателъ: Ще турж на вотиране доклада на анкетната комисия по Горне-Орѣховския изборъ.

Както чухте отъ г. докладчика, мнѣнието на анкетната комисия е, щото изборътъ, станалъ на 25-й априлий т. г. въ Горне-Орѣховската околия, да се счита за правиленъ и редовенъ и г. Атанасъ Вуровъ за законно избранъ народенъ прѣдставителъ отъ тая околия. Моля ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които сж съгласни съ това мнѣние на анкетната комисия, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Значи, г. Вуровъ се утвърждава за правилно и законно избранъ народенъ прѣдставителъ отъ Горне-Орѣховската околия.

Слѣдва докладътъ на анкетната комисия по избора, станалъ въ Сърнено-Горската околия. Г-нъ докладчикътъ Даскаловъ има думата.

Докладчикъ Петъръ Н. Даскаловъ: Г-да народни прѣдставители! По Сърнено-Горския изборъ Народното Събрание рѣши да стане анкета и да се провѣржтъ оплакванията, направени отъ кандидата С. Бобчевъ и отъ другаря му Мортевски, изложени въ отдѣлни контестации до Народното Събрание.

Тѣзи оплаквания се състожтъ въ слѣдующето: 1) Че цѣлъ мѣсець прѣди избора полицията и околийскиятъ началникъ въ Брѣзово сж агитирали и заплашвали населението отъ тая околия да избере правителственитѣ кандидати; че не само агитации е имало, но и дѣйствиа, за да се сплаши населението: така напр. полицията разсѣкла главата на Стоя Шutowъ, който билъ отъ „бѣлитѣ“, а пѣкой си Петко Русиновъ, клиентъ на г. Бобчева, билъ убитъ отъ неизвѣстни убийци, неиздирени още. 2) Че билъ разпространенъ слухъ измежду населението, че въ деня на избора щѣло да има клане. 3) Че били растурени общини и прѣдадени въ ржцѣтѣ на натрапени комисии съ цѣлъ

да повлияжтъ на населението. 4) Че въ Салалийската секция е билъ промѣненъ редътъ на гласуването. 5) Най-голѣмото опорочване на избора пропадналиятъ кандидатъ г. Бобчевъ искава отъ това, че въ Брѣзовската секция е имало въ изборния день отъ зори до дѣлока вечеръ пияна тѣлпа, която върлувала и връщала избирателитѣ, разбира се, несъчувствующи на правителството; че около 9 часътъ се е прѣдизвикало отъ полицията едно стѣлковение съ избирателитѣ, послѣдвало отъ револверна перестрѣлка, която произвела истинска паника даже въ самото бюро, което за 1/4 часъ трѣбвало да напусне урнитѣ и да остави урнитѣ на произвола на шайкитѣ. 6) Най-сетнѣ, г. Бобчевъ въ контестацията си се оплаква и отъ това, че билъ арестуванъ, което единствено би трѣбвало да послужи за унищожение на избора и общава да прѣдстави още други доказателства въ Народното Събрание за порочността на избора.

Сжщитѣ закононарушения прѣдставя въ своята контестация и другиятъ кандидатъ, г. Мортевски, който е билъ тогава членъ на Пловдивската постоянна комисия.

Анкетната комисия, прочее, имаше за цѣлъ да разслѣдва тѣзи посочени нарушения и да прѣцѣни, доколко тѣ сж повлияли за исхода на избора въ тая или оная смисълъ и доколко тѣ го опорочватъ или не.

Прѣди да стигне комисията въ Брѣзово, тя покани чрѣзъ мене контестатора, г. Бобчевъ, отъ Пловдивъ, да присѣтствува при разгледванията, които ще правимъ, но той заяви, че не желяе да дойде, като посочи нѣкои неговии съмишленици отъ Брѣзово, за да ги распитаме, между които на първо мѣсто, първенецътъ отъ това село дѣдо Аджрски. Не дойдохъ и другитѣ кандидати нито избранитѣ.

Анкетната комисия направи своитѣ обиколки изъ околията и потрѣбнитѣ распитвания и намѣри слѣдующето:

1) Полицията не е правила никакви агитации и никакви заплашвания върху избирателитѣ нито цѣлъ мѣсець прѣди избора, нито въ самия день на избора — не е имало. Отъ распитанитѣ селяни отъ Брѣзово, Хамзалари, Рахманлии, Аджаръ, Салалий и пр. — распитвани сж се опозиционери — нито единъ не каза, че околийскиятъ началникъ или нѣкой стражаръ е ходилъ въ селото имъ, прѣпоржчвалъ имъ е тогова или оногова за кандидатъ, заплашвалъ е тогова или оногова. Нито едно лице заплашвано не се показа. Установи се, напротивъ, че околийскиятъ началникъ, единъ новъ човѣкъ за околията, нѣколко дни прѣди избора е повикалъ по-първитѣ хора отъ разнитѣ партии въ Брѣзово и ги е молилъ въ деня на избора да избѣгватъ всѣкакви смущения или стѣлковения, които бихж развалили реда, за който той отговаря.

Брѣзовскиятъ първенець, дѣдо Аджрски — човѣкътъ на г. Бобчева, до когото тоя послѣдниятъ ме испрати да го распитамъ, посочи съ похвала на тая хубава постѣпка на околийския началникъ, нѣкой си Петковъ, и самъ искаа възмущението си, че контестаторитѣ, г. г. Бобчевъ и Мортевски, сж хвърлили единъ незаслуженъ укоръ върху полицията.

Стою Шutowъ отъ Брѣзово, за когото въ контестацията се говори, че полицията му разсѣкла главата по пар-

тизански причини, самъ прѣдъ анкетната комисија заяви, че е истина, гдѣто единъ стражаръ го ударилъ. Това било нѣколко врѣме прѣди избора, но то било една вечеръ, когато той билъ съ една компания и се напили всички та правили шумъ, а стражарътъ ги е каралъ да си отиджтъ по домоветѣ. При все туй, защото тоя стражаръ не изпълнилъ длѣжността си по-коректно и защото ударилъ Стоя ШUTOва, околийскиятъ началникъ още на другия день го уволнилъ и ударениятъ е останалъ доволенъ. Тая случка нѣма нищо общо съ избора.

Още по-малко общо има съ избора и убийството на нѣкой си Петко Русиновъ, което е станало дълго врѣме прѣди избора и което убийство има чисто отмѣстителни причини, споредъ както ни ги обясни и самъ дѣдо Аджарски — човѣкътъ на г. Бобчева.

Отъ такива убийства политика да се прави е едно безумие.

2) Оплакватъ се контестаторитѣ и отъ това, че измежду населението се прѣскалъ слухъ отъ правителственитѣ хора, че въ деня на избора щѣло да има клане и че били растурени общинитѣ и настанени натрапени комисиии.

Провѣрката по тѣзи оплаквания, отъ които първото е много общо, даде тѣзи издирвания.

Населението отъ Брѣзовската околия по политическата си боя се дѣли на „бѣли“ и „черпи“. Умразата между единитѣ и другитѣ е твърдѣ голѣма и това се дължи, за съжаление, на онѣзи, които дълго врѣме тѣй сж учили народа — на отмѣщение, и които, като сж идвали на властъ, властъта сж я държали само за да притискатъ и гонѣтъ противнициитѣ си. Въ Стамболово врѣме чернитѣ сж теглили, а въ Стоилово врѣме — бѣлитѣ сж се испокрили като мишки изъ дупкитѣ си. Сегашното положение като че ли е донесло за тая околия умиротворение, тѣй като властъта тамъ не е допуснала да стане нищо такова, каквото е ставало при прѣдишнитѣ промѣнения на режимитѣ. Анкетната комисија не можа никѣдѣ да констатира нѣкакво отмѣстително заплашване отъ правителствени кандидати или партизани върху опозиционнитѣ. Не можа да се посочи никакъвъ такъвъ случай. Констатира се, напротивъ, че за пръвъ пѣтъ е станало политическо промѣнение, безъ да прѣдизвика смущения, сбивания и тероризирания на избиратели отъ избиратели.

Така сжщо безъ значение за избора сж и бламирванията и растурванията на петъ само общински сѣвѣти въ една цѣла околия. Растурени сж били сѣвѣтитѣ въ Брѣзово (той е билъ растуренъ едва въ сѣбота срѣщу изборния день), Гѣренъ, Балтаджи и Калжчлии, защото кметовѣтъ на тѣзи общини и сѣвѣтнициитѣ сж били занемарили длѣжноститѣ си и отъ ревизиитѣ, които сж били направени на пѣкои отъ кметовѣтъ, се е оказало, че тѣ сж злоупотребили и сж били дадени подъ сѣдъ. Растурването на тѣзи общини не е имало никакво влияние за избора.

3) Оплакването на контестаторитѣ, че гласуването въ Салалийската секция не ставало редовно, не се установи; напротивъ, доказа се неоснователността му. Гласуването е вървѣло въ тази секция по азбученъ редъ, но, когато

се е повиквала всѣка община по редъ, не се е указвала на мѣстото си, така щото прѣминавало се е къмъ слѣдующата община. Това е станало причина да се оплакватъ и застъпнициитѣ на правителственитѣ кандидати, но нито тѣхнитѣ заявления сж справедливи. Догдѣто е имало врѣме гласували сж всички общини. По нѣмане на врѣме не е гласувала само Стрѣмската община. Избирателитѣ на тая община сж подали и заявление до Народното Събрание, подписано отъ 206 избиратели, които сж приложили къмъ заявлението си личнитѣ си карти и бюлетини, които щѣли да даджтъ за опозиционнитѣ кандидати. Анкетната комисија провѣри на мѣстото, въ самото село, това заявление и се оказа, че то е написано безъ знанието на избирателитѣ, подписани въ него, и че личнитѣ карти сж вземени отъ кехаята по порѣжа отъ женитѣ на избирателитѣ, безъ да имъ се казва защо се взематъ. Въ това заявление всички сж подписани „за неграмотността“ имъ отъ нѣкой си Д. Фазловъ, когато мнозина отъ „неграмотнитѣ“ сж грамотни, което удостовери анкетата, както е напр. случаятъ съ Петка Тоновъ, Колю Кжневъ, Георги Генчевъ, Гатю Илиевъ и пр.

Когато запитахме Д. Фазлова, какъ е подписалъ тѣзи хора за неграмотността имъ, отъ кѣдѣ имъ е взелъ личнитѣ карти и отъ кѣдѣ е знаелъ, че тѣ щѣли да гласуватъ за опозиционни кандидати, той смутенъ нищо не отговори, толкозъ повече, че самитѣ горѣозначени лица бѣхж при него. За личнитѣ карти той самъ призна, че ги събихрали отъ селото безъ да казватъ защо.

Всички привикани избиратели отъ тая община — българи и турци — залвихж, че заявлението до Народното Събрание е правено безъ тѣхно знание. Това обстоятелство обезсилва само по себе си оплакването на контестаторитѣ.

4) Идваме на най-главната случка: смущението въ Брѣзовската секция. За да се освѣтли по тая случка, която би могла, наистина, да има голѣмо значение за избора, анкетната комисија распита както членовѣтъ на бюрото въ Брѣзово, както мнозина отъ избирателитѣ, правителствени и опозиционни, въ Брѣзово и селата, тѣй и ротмистра Болджиевъ, който е усмирилъ вълнението съ войската, и оказа се слѣдующето.

Отъ рано още сутринтъта сж почнали да се трупатъ избиратели на изборното мѣсто, което е една широка площадъ прѣдъ училището. Гласуването се е започнало на врѣме. Гласувала е Аджарската община. Кандидатътъ Бобчевъ е билъ въ това врѣме при бюрото и е слѣдилъ гласуването. Понеже избирателитѣ на тая община всички до единъ гласували все за правителственитѣ кандидати, Бобчевъ не е можалъ да въздържи очудването си и е казалъ, че е останалъ излѣганъ, тѣй като били го увѣрявали, че отъ тая община не всички ще гласуватъ противъ него. Като е видѣлъ тоя неочакванъ още отъ рано резултатъ за него той написалъ една записка до брата си, който билъ въ това врѣме въ кѣщата на Ив. Миневски — срѣщу училището. Испратилъ я съ човѣкъ посоченъ му отъ кмета. Съдържанието на тая записка не е извѣстно, но не се минава много и се случва кървавата история. А ето какъ се е случила и тя.

Току-що привършвало гласуването селото Аджаръ и членовете на бюрото чуватъ вънъ глъчка. Общото число на избирателитѣ, които сж били на изборното мѣсто до тоя моментъ, почти се е мѣрѣло за двѣтъ страни съ еднакви сили. Но неочаквано отъ улицата, която води за изборното мѣсто, се е зададо едно грамадно множество народъ, прѣдвожданъ съ знаме отъ избирателя Ив. Терзиевъ. Това сж били около 800 и повече избиратели — всички правителствени, които рѣшавали положително участъта на избора. Всички тѣзи новонадошли избиратели си заели мѣстото около училищния дворъ, а опозиционнитѣ, които останали значително меншество, останали къмъ отсѣрѣщата имъ страна: до телеграфната станция. Ив. Терзиевъ, който е водѣлъ множеството, се е задрѣлъ на чело съ знамето и е чакалъ да дойде редътъ на общинитѣ за гласуване. Въ това врѣме къмъ мѣстото, гдѣто е била опозиционната група, се чува малка глъчка.

Избирателтъ Ив. Вълковъ, отъ с. Рахманлии, по-прѣдизвиженъ стражаръ, е ималъ револверъ у себѣ си, който избирателитѣ забѣлѣжили и поискали отъ стражара да му го вземе. Самъ Ив. Вълковъ отрича да е носилъ револверъ, но старшиятъ стражаръ Стани Парпуловъ, както и нѣкои други избиратели, които сж били до него, сж видѣли револвера му. Когато старшиятъ е посѣгналъ да му вземе револвертъ, спуснали се мнозина избиратели — негови съмишленици — да го завардѣтъ, отнели го отъ ръцѣтъ на старшия и въ това врѣме — не може да се опрѣдѣли точно отъ гдѣ най-първо — се е хвърлилъ единъ камъкъ. Този камъкъ е послужилъ като че ли за сигналъ на едно кърваво сбиване, защото тутакси слѣдъ това сж почнали да се хвърлятъ камъни и отъ двѣтъ страни като градъ, а още слѣдъ това започватъ се гърмежитѣ, които сж имали кърпави резултати, които сж имали за цѣль сигурно, да развалятъ избора. Гърмежитѣ сж били отъ кринки и револвери и толкова много, че полицията вече не е била въ състояние да умири вълнението и е трѣбвало да се иска военна помощ. Въ това врѣме е падналъ убитъ Михаилъ Таневъ, отъ с. Сакарлии, раненъ отъ кринковски куршумъ, който моментално го умъртвилъ и сж били ранени други двама: Стойчо Стойковъ и единъ учителъ. Отъ продължителното гърмене мнозина избиратели сж се исплашили и отъ двѣтъ страни и нѣкои си отишли по селата, а нѣкои — повечето — се испокрили изъ улицитѣ и дворищата, догдѣто е дошла войската и е въдворила пълния редъ. Слѣдъ това е почнало отново гласуването и е вървѣло редовно прѣзъ цѣлия день.

Паниката отвѣнъ е траяла около  $\frac{1}{4}$  часъ. Бюрото, ако и да се оплашило, което е твърдѣ естествено, не е напуснало, обаче, урнитѣ, както твърди въ контестацията си г. Бобчевъ, а е стояло на мѣстото си. Напусналъ е урнитѣ само г. Бобчевъ, който се е оплашилъ извънредно много и избѣгалъ горѣ въ училището, въ една стая, гдѣто стоялъ до три часѣтъ слѣдъ обѣдъ, отъ кждѣто отишълъ, съпроводенъ отъ кмета, въ кжщата на Ив. Миневски, гдѣто е билъ братъ му и отъ гдѣто сетѣ полицията го е по-

викала въ управлението, но не за да го арестува — и не го е тя аслж арестувала — но да го распита по случката.

Тая печална случка г. Бобчевъ излага въ контестацията си, излага я и въ една своя отдѣлна брошура, която анкетната комисия имаше прѣдъ видъ, и твърди, че сбиването е било прѣдизвикано отъ полицията и правителствениитѣ партизани, че убитиятъ, Михаилъ Таневъ, билъ неговъ партизанинъ и че двамата ранени, отъ които единиятъ е учителъ и знае да чете! — били тоже негови партизани. Г-нъ Бобчевъ вади заключение, че сж бити и убити негови хора, слѣдователно, полицията е крива; ти е, която е опорочила избора, измѣнила е резултата му и избора трѣбва да се касира! Анкетната комисия, обаче, намѣри тъкмо обратното. Никой отъ избирателитѣ на площада не е ималъ кринка. А убитиятъ, Михаилъ Таневъ, е умъртвенъ отъ кринковъ куршумъ. Всички сж видѣли, че се е гърмѣло отъ кжщата на Ив. Миневски, гдѣто е слѣзълъ на гости още сжбота вечерьта г. Бобчевъ. Тутакси слѣдъ случката е направенъ обискъ въ тоя домъ и е намѣрена кринката, съ която току-що се е било гърмѣло. Даже Недѣля Иванова Аджрека, снахата на Бобчевия приятелъ Аджреки, каза, че въ сжбота, като се връщала отъ нивата, съзрѣла голѣмо движение въ кжщата на Ив. Миневски, видѣла като истривали нѣкои револвери и мартинки и казала даже още тогава на мжжа си, че ще бжде добръ да не холи утрѣ на избора.

Убитиятъ, Михаилъ Таневъ, не е олъ „чернитѣ“, както твърди г. Бобчевъ. Той е дошълъ съ избирателитѣ, които е довелъ знаменосецтъ Терзиевъ, въ полза на правителствениитѣ кандидати. Той е стоялъ до самото знаме, до самия знаменосецъ, Терзиевъ, който му е билъ и роднина. Стоялъ е срѣщу самата кжща на Ив. Миневски, която е около 50—60 крачки далечъ отъ това мѣсто и отъ прозореца, прѣзъ който е било гърмѣно. Който е мѣрилъ, сигурно е мѣрилъ да убие знаменосеца, Терзиевъ, а е убилъ стоящия току до него, Михаилъ Таневъ. Когато му направили аутопсия, у него е била намѣрена бюлетина на Въля Стефовъ и Стоя Ранделовъ, която се намира въ слѣдственото дѣло, защото има и такова дѣло.

Сжщо тѣй сж правителствени партизани ранениятъ учителъ, който лѣжеше въ Пловдивската болница, когато се правеше анкетата, и Рахманлийскиятъ жителъ Стойчо Стойковъ, за когото г. Бобчевъ тоже пише, че билъ неговъ партизанинъ. Когато бѣхме въ Рахманлий, Стойчо Стойковъ заяви буквално слѣдующето: „Азъ съмъ водителъ тукъ на либералитѣ“, заяви той на анкетната комисия, „гласувахъ за либералитѣ кандидати, бѣхъ съ Терзиева наедно и никогда нищо общо не съмъ ималъ съ Бобчева!“

Фактътъ, искривенъ умишлено отъ г. Бобчева, че и убитъ и ранени сж все отъ правителствениитѣ партизани, а нѣма нито единъ, казвамъ още веднажъ, нито единъ не само убитъ или раненъ, но нито даже битъ или ударенъ отъ опозиционеритѣ, говори най-краснорѣчиво и до най-голѣма степенъ може да ни посочи и покаже кой е прѣдизвикалъ смущението и кой е ималъ интересъ да развали избора, дали тозъ, който е дошелъ съ много избиратели.

Напротивъ, той е билъ Бобчевъ и неговитъ хора, които, като сж видѣли надмощието на Либералната партия, слѣдъ пристигането на Терзиева съ толкова избиратели, поискали сж да развалятъ избора и сж прибѣгнали за тая цѣль до срѣдства, които ние, тукъ, въ Народното Сѣбрание, трѣбва високо да осждимъ.

Нека се забѣлѣжи при това, че сж били срутени сжщеврѣменно и нѣколко телеграфни директори вънъ отъ Брѣзово и до селото Калжчлий, което е опозиционно и което за нѣколко врѣме е попрѣчило на телеграфния началникъ да прави официалнитъ съобщения на властта. А и тая пакостъ нѣматъ и не сж имали интересъ да направятъ други освѣнъ пакъ сжщитъ онѣзи, които сж гърмѣли отъ кжщата на Ив. Миневски, кжто сж произвели смута, за да развалятъ избора и които сж хората на Бобчева. Прочее, отъ тая случка, за която трѣбва да се съжжява и за която трѣбва да се осжди авторътъ ѝ, не се вижда да е измѣненъ резултатътъ на избора. Щѣше да бжде измѣненъ и цѣльта щѣше да бжде, наистина, постигната, ако изборътъ бѣше разваленъ. Това, обаче, не е станало. Изборътъ е продължавалъ слѣдъ умиротворението на избирателитъ и е далъ правилненъ резултатъ.

Анкетната комисиия, като имаше всички изброени до тукъ факти прѣдъ видъ, намѣри контестациитъ на г. г. Бобчевъ и Мортевски за неподкрѣпени съ нищо и дава мнѣние прѣдъ г. г. народнитъ прѣдставители за утвърдението на Сърнено-Горския изборъ, въ който сж избрани г. г. Вѣлю Стефовъ и Стою Ранделовъ“.

Прѣдсѣдателъ: Желаетъ ли нѣкой отъ г. г. народнитъ прѣдставители да говори по Сърнено-Горския изборъ? (Никой не се обаждатъ.) Понеже никой не иска да говори, ще положж на гласуване мнѣнието на анкетната комисиия, което е, щото изборътъ, станалъ въ Сърнено-Горската околия да се признае за правилно и редовно извршенъ и избранитъ г. г. Вѣлю Стефовъ и Стою Ранделовъ за законно избрани народни прѣдставители отъ тази околия и като такива да се утвърдятъ. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да приематъ това мнѣние на комисиията, да си вдигнатъ ржката. (Болнишество.) Изборътъ отъ Сърнено-Горската околия се утвърждава.

Слѣдва на второ мѣсто докладъ на комисиията по допълнителнитъ избори.

Докладчикътъ на избора въ Искрецката околия, г. Макавѣевъ, има думата.

Докладчикъ Миланъ Макавѣевъ: На 19-й септември г. г. допълнителниятъ изборъ за двама народни прѣдставители отъ Искрецката околия е станалъ при слѣдующитъ условия. Цѣлата околия е била раздѣлена на три секции. Едната е била при с. Свогье, втората въ с. Бучино-Дервентъ и третата въ с. Голяновци. Въ първата секция, въ с. Свогье, изборътъ се е почналъ точно въ 7 часътъ сутриньта и се е прѣкратило гласоподаването въ 7 часътъ и 35 минути. Отъ записанитъ избиратели въ тая секция сж гласоподавали 1.394 души. Получили сж гласове: Илия Д. Вѣлчовъ и Кръстанъ Доцевъ по 899, а Игнатъ Веселиновъ и Стоянъ Ценовъ по 497 гласа. Въ тази секция

сж правени заявления и сж станали малки нѣкои инциденти, които, споредъ комисиията, заслужаватъ да бждатъ отбѣлѣзани и докладвани прѣдъ Народното Сѣбрание. Въ 11 часъ и 45 минути сж станали вънъ отъ изборното мѣсто такива смутове и побоища, гдѣто е била намѣсена и полицията, за да прѣкрати този скандалъ, отъ една страна, и, отъ друга страна, за да запази тия избиратели, върху които друга една по-голяма група се е била нахвърлила да буйствува и да ги бие. Тая буйствующа тълпа е била достигнала до туй, щото е нападнала съ камъни на самото бюро. Бюрото е взело мѣрки и затворило вратитъ, за да не елѣзе тълпата, която е буйствувала, въ самата сграда и до самото изборно здание, като е направила распорѣждане, поради малкото число на полицейската властъ, за да прѣкрати буйствата и заварди бюрото, да се поиска войска отъ София. И дѣйствително, станалиятъ смутъ отъ 11 часътъ и 45 минути продължилъ до 2 часътъ и 35 минути. 2 часа и 40 минути близо е траялъ този смутъ и 2 часа и 40 минути, слѣдователно, избирателитъ не сж могли да гласоподаватъ, докато е пристигнала една рота войска отъ София. Наложила е войската тишина на избирателитъ и поради което изборътъ се е продължавалъ до 7 часътъ и 35 минути вечерьта.

Второ едно заявление има отъ нѣкой си Андрѣй П. Димитровъ, застѣпникъ на кандидатитъ Стоянъ Ценовъ и Игнатъ Веселиновъ, съ което съобщава, че окръжниятъ управител, който е пристигналъ въ 2 часътъ и 35 минути съ ротата войска, взелъ, или искалъ да арестува Андрѣй П. Димитровъ, но не е билъ арестуванъ. Неговото заявление бюрото естествено трѣбваше да го остави безъ послѣдствие.

Трето едно заявление, което е по-важно отъ второто, подписано отъ 23 души, подадено до бюрото часътъ кждѣ 4, съ което обявяватъ на бюрото, че сж били арестувани отъ полицейската властъ. Отъ събраниятъ свѣдѣния бюрото е констатирало, че тѣзи 23 души сж арестувани отъ полицейскитъ власти, като причинители и подбудители на смута, който е траялъ 2 часа и 40 минути; обаче, бюрото се распорѣдило, щото тия 23 души да гласоподаватъ и отъ списъцитъ и протокола по избора въ тази секция се вижда, че тия 23 души сж гласоподавали.

Въ втората секция — като оставямъ заключението на комисиията по тия смутове, които сж станали въ първата, Свогьенска, секция, какво влияние сж имали върху избора, защото върху това ще се искажж по-послѣ, тѣй като въ втората и третата секция абсолютно никакви заявления нѣма — по втората секция ще съобщж това, че въ тая секция изборътъ е захваналъ въ 7 часътъ сутриньта и се свършилъ точно въ 6 часътъ подиръ пладнѣ. Тамъ сж гласоподавали 847 души избиратели. Получили сж: Илия Д. Вѣлчовъ 677 гласа, Кръстанъ Доцевъ 680 гласа, Игнатъ Веселиновъ 66 гласа и Стоянъ Ценовъ 68 гласа. Има три заявления, отъ които двѣ сж, че нѣкои лица стояли до входа и мѣнявали бюлетинитъ. Това е било провѣрено отъ бюрото и заявленията оставени безъ послѣдствие, като недоказани и неподкрѣпени съ нищо. Третото заявление е било отъ нѣколко души избиратели, съ което

съобщаватъ, че полицейскиятъ приставъ, Мерджановъ, билъ агитиралъ и говорилъ изъ улицитъ на избирателитъ да гласоподаватъ за кандидатитъ Илия Вълчевъ и Кръстанъ Доцевъ. Бюрото е констатирало, че не е ставало това въ изборното мѣсто, че въ двора на избора не е видѣлъ никой отъ членовѣ на бюрото да става това и че виновницитъ затова могатъ да бждатъ прѣслѣдвани на общо основание, та е оставило това заявление безъ послѣдствие. Само тия сж заявления въ Бучино-Дервентската избирателна секция.

Въ третата секция, въ с. Голяновци, изборътъ се е почналъ точно въ 7 часътъ сутринта и се е свършилъ точно въ 6 часътъ вечерта, както и въ другитъ двѣ секции; изборътъ се е свършилъ въ 6 часътъ по нѣмане вече на избиратели да гласуватъ. Отъ записанитъ въ избирателнитъ списъци въ тази секция, 1.610 души, избиратели, сж гласоподавали 656 души. Получили сж: Стоянъ Ценовъ 398 гласа, Игнатъ Веселиновъ 398 гласа, Илия Д. Вълчевъ 258 гласа и Кръстанъ Доцевъ 258 гласа. По тази секция абсолютно никакви заявления и никакви контестации не сж постъпили.

Въ всичкитъ секции контестациитъ, които сж имали мѣстото си, или избирателитъ, които сж намѣрили за добръ да бждатъ недоволни и да правятъ такива по този изборъ, сж били подавани само прѣдъ изборното бюро, но не и въ Народното Събрание. Съ други думи, контестации въ Народното Събрание и до днесъ не сж постъпили.

Въ провѣрочната комисиия, както и въ секцията, се повдигна въпросъ, че станалиятъ смутъ, който е траялъ частъ отъ 11 и 45 минути до 2 часътъ и 35 минути, вслѣдствие на който смутъ не сж могли да гласоподаватъ всички избиратели, опорочвалъ самия изборъ и вслѣдствие на това такъв изборъ намѣрихъ се нѣкои отъ г. г. членовѣ да не приематъ удобряването му. Комисиията въ болшинството си, както и секцията, намѣрихъ, че изборътъ трѣбва да се утвърди, тъй като станалиятъ смутъ — безъ да влизамъ въ разглеждане, коя е причината, безъ да влизамъ въ подробности, защо е той станалъ, който е траялъ 2 часа и 45 минути до усмиряването на този смутъ, вслѣдствие пристигането отъ София на една рота войска, наедно съ окръжния управителъ — не е могълъ да повлияе на исхода на избора въ една или друга смисълъ, тъй като всичкитъ дошли избиратели да гласоподаватъ въ секцията Свогѣ сж гласоподавали, което се доказва отъ двѣтъ важни обстоятелства, първо, че изборътъ е траялъ до 7 часа и 35 минути — иначе трѣбваше да трае до 8 часътъ, ако имаше още избиратели — и, второ, че и до днесъ никой избирателъ не се е оплакалъ до бюрото или до Събранието, че вслѣдствие на станалия смутъ не е могълъ да гласоподава. Прѣдъ тия съображения азъ оставямъ на страна разглеждането на въпроса: кой е билъ причината за станалия смутъ, кои сж виновницитъ, каква отговорност всѣки отъ тѣхъ трѣбва да носи, тъй като по-важентъ е въпросътъ, могълъ ли е този смутъ да има значение, или могълъ ли е този смутъ да прѣдизвика невъзможността на една частъ, по-малка или по-голяма, избиратели, да не може да гласоподава.

Отъ Искрецката околия, отъ третѣ секции, събрани гласовѣтъ, сж получили: Илия Д. Вълчевъ 1.834 гласа, Кръстанъ Доцевъ 1.837 гласа, Стоянъ Ценовъ 963 гласа и Игнатъ Веселиновъ 961 гласъ.

Отъ тия данни, които ние намѣрваме въ протоколитъ на бюрата, отъ цифритъ и отъ разбирането на комисиията станалия смутъ доколко е могълъ да повлияе на избора, комисиията намѣри, че изборътъ трѣбва да се утвърди, тъй като въ всичкитъ други отношения той е станалъ правилно и редовно. А за смута, пакъ повтарямъ, кои сж виновницитъ, сега не издирваме. Ще може изборътъ да се утвърди, тъй като този смутъ не е повлиялъ абсолютно въ нищо.

Ако почитаемото Народно Събрание пожелае още нѣкои свѣдѣния, готовъ съмъ да ги дамъ.

Д-ръ Никола Генадиевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма особно да ви отекчавамъ по избора, станалъ въ Искрецката околия, толкова повече като знамъ, че мнѣнието на всички, на всѣкиго отъ насъ, по подобни въпроси е установено. Така щото, не се надѣвамъ, че ще имамъ голѣмата честъ да накарамъ нѣкого да се убѣди върху това, което бихъ поддържалъ, колкото и да се вижда то очевидно. Азъ ще говоря дотолкова, доколкото е необходимо, за да си изпълня длъжността, затова, защото по този изборъ трѣбва да се констатиратъ извѣстни нѣща.

Отъ добрия докладъ, който се направи тукъ отъ почитаемия г. Макавѣевъ, може би, ще извадите едно заключение, което може да се направи за всичкитъ допълнителни избори, че числото на гласоподавашиятъ въ допълнителнитъ избори въ сравнение съ избирателитъ, които сж взели участие на 25-й априлий, е несоравнено по-малко. И понеже голѣмото стечение на избирателитъ на урнитъ се взима като едно доказателство въ двѣтъ тронни рѣчи за свободата на изборитъ, азъ се ограничавамъ да констатирамъ този фактъ, да направя една разлика между единитъ и другитъ избори.

Отбѣлзани има въ протокола извѣстни смутове, които сж станали въ деня на избора, които комисиията не намѣрва, че съставляватъ нѣкоя нередовностъ; но вѣроятно комисиията се е ръководила още отъ това обстоятелство, което ни се упомена въ доклада, че подиръ изборитъ отъ избирателитъ нито отъ една секция нѣма контестации до Народното Събрание. Струва ми се, че ако на това нѣщо се назира отъ г. докладчика и ако отъ това се е ръководила комисиията, това обстоятелство не може да има никакво значение. Нѣма нужда избирателитъ да подаватъ контестации подиръ изборитъ, ако нередовноститъ, отъ които бихъ се оплакали, сж констатирани въ дневницитъ; защото контестациитъ на избирателитъ не могатъ да се взематъ за доказателство, тогава когато писаното въ дневника, докато не бжде опровергнато, се счита за истина. Ако въ дневницитъ на единъ изборъ, съставени отъ бюрото, се констатира, че сж станали извѣстни беззакония, които бихъ измѣнили резултата на избора, нѣма съмнѣние, че и безъ да има контестации отъ избирателитъ, изборътъ

ще се касира. Ако отъ дневниците се вижда, че има голѣма разлика между числото на гласоветѣ и че всичко е вървѣло редовно, нѣма съмнѣние, че вие нѣма да обърнете внимание на констатации, макаръ да има и 20 такива, защото не по всички избори се праща анкета. Въ всеки случай по Искрецкия изборъ, въ втората секция, се констатира, че е имало известни смутове.

Нека да видимъ какво се говори въ протокола на първата секция. (Чете.) „Въ време на гласоподаването, когато избирателитѣ отъ Церецелската община гласоподавахъ, тъкмо въ 11 часътъ и 45 минути, неочаквано се зачухъ виковете вѣнъ отъ оградата на изборното мѣсто и моментално бидохъ нападнати и подгонени избирателитѣ, отъ които мнозина бидохъ наранени слабо, слѣдъ което нападателитѣ, понеже се втурнахъ да нахлуятъ въ самото мѣсто, гдѣто се произвеждаше изборътъ, като се напихахъ да трошятъ вратата, както и да хвърлятъ камъни и дървета върху избирателитѣ и върху самото бюро, то прѣдсѣдателътъ веднага се распореди и поиска отъ околийския началникъ полицейска стража, но такава понеже се указа, че нѣма на близо до Свогненската секция, то за запазване реда въ изборителното мѣсто, както и за запазване живота на избирателитѣ, а сжщо и ония на членоветѣ на бюрото, както и за запазване на самитѣ урни и прѣдотвѣрщането за развалянето на избора, прѣдсѣдателътъ, слѣдъ като взе мнѣнието на членоветѣ отъ бюрото, поиска телеграфически отъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи една рота войска“. И гласоподаването не се е подкачило докато не е дошла тая войска. Имало е избиратели, които сж искали да подкачатъ да гласоподаватъ, но бюрото не е счело за нужно да удовлетвори това искане, защото не е била пристигнала войската, която се е била качила на желѣзницата за да огиде тамъ. Отъ моментътъ, въ който бюрото е поставило да се иска войска и до пристигането ѝ, сж изминали 2 часа и трѣбва да се прѣдполага, че въ това време не е имало никаква опасностъ да се продължи гласоподаването, но бюрото е счело за нужно да чака пристигането на войската и подъ нейната протекция да се захване пакъ гласоподаването.

Има една забѣлѣжка въ дѣлото, която почитаемиятъ докладчикъ не прочете, защото той каза, че не е важно да се знае кой е причинителътъ на смута, а е важно да се знае, дали сж указали нѣкое влияние върху резултата на избора. Азъ ще прочетъ тая забѣлѣжка, защото е много кратка и защото е и много важна. (Чете.) „Забѣлѣжка. Тълпата, която нападна избирателитѣ, както и бюрото, съ цѣль да осуети извършването на избора, състоеше се отъ хората на Ценова и Игната Веселиновъ.“ Съ други думи, оппозиционнитѣ кандидати сж, споредъ мнѣнието на бюротъ, които сж настроили една тълпа и сж я накарали да се опита да развали избора. Но забѣлѣжете, че дневникътъ е билъ написанъ, свършенъ и тогава чакъ, слѣдъ подписитѣ на всички, бюрото прави забѣлѣжката и казва, че тълпата била отъ хората на Ценова и др. Ако резултатътъ на избора бѣше свършено другъ, сигурно нѣмаше да се напише тая бѣлѣжка. Ако бюрото знаеше отъ кои хора

се е състояла тълпата, нищо не му прѣчеше да напише въ дневника това, което е казало въ забѣлѣжката, още когато е съставлявало дневника. Защо то е счело за нужно сетѣ да напише това? Самото това обстоятелство още нищо не доказва; но бихъ попиталъ, г-да народни прѣдставители, има ли отъ васъ нѣкой, който да повѣрва, че сжщиятъ тоя Ценовъ, когото мнозина сж видѣли вечерта на гарата, въ самия денъ на избора, пристигналъ битъ, че той е устроилъ тълпата? Азъ неприказвамъ празни думи, но говоря на основание на доказателствата, които се намиратъ въ дѣлото. Сравнете това, което говоря, съ доказателствата, които се намиратъ въ дѣлото и вие ще можете да се убѣдите, че тълпата не е била отъ страна на Ценова, но отъ хора, които може да не сж пратени отъ г. Илия Вълчевъ, но отъ неговитѣ хора; защото въ време на смутоветѣ има маса оплаквания все отъ хората на Ценова. Партизанитѣ на г. Илия Вълчевъ, които сж имали полиция и окръжния управителъ да ги протезира, никога нѣма да се оплачатъ. Ако тѣ бѣхъ причина, или ако имаше подобно нѣщо, бждѣте увѣрени, че щѣше да има поне едно малко оплакване до прѣдсѣдателя на бюрото. Оплаквания сж били направени и прѣдсѣдателътъ на бюрото, вѣлѣдствие на тия оплаквания и вѣлѣдствие на нахлуването на тълпата въ изборителното мѣсто, се е распоредилъ и поискалъ войска. И тия оплаквания отъ кого произлизатъ? Произлизатъ отъ хората, които бюрото инсинуира, че сж имали за цѣль да нападнатъ бюрото и да развалятъ избора! Туй нѣщо, единъ честенъ, единъ здравомислящъ човѣкъ нѣма да повѣрва. Това ще служи, ако щете, за мѣрка, която да сждимъ върху съдържанието на протокола.

Азъ казахъ, че ще бждъ кратъкъ и за това ще се ограничъ върху нередовноститѣ, споменати въ доклада. Вие виждате, че има едно сбиване, едно нахлуване отъ една тълпа, която е застрашавала живота даже и на самитѣ членове на бюрото, вѣлѣдствие на което е била поискана войска. Имало е, прочее, една безредица, която е траяла два часа, и слѣдъ като е билъ възстановенъ единъ релативенъ редъ, е подкачено гласоподаването. Вие чухте, че има оплакване отъ 23 души избиратели, че сж били арестувани по распореджанието на Софийския окръженъ управителъ и не имъ се дало възможностъ да гласоподаватъ, но бюрото се распоредило та ги освободили и така могли да гласоподаватъ. Има и други оплаквания, които не се прочетохъ отъ г. докладчика, понеже ги е счелъ за маловажни, но вѣрвамъ, че той би билъ готовъ да ги прочете. Тѣ сж отъ застѣжниците на Ценова и Веселинова. (Докладчикъ Миланъ Макавѣевъ: Поменахъ ги! За Антона Попъ Димитровъ!) Толкова по-добрѣ. Има най-послѣ и други оплаквания отъ нѣкои избиратели, въ които заявяватъ, че единъ полицейски приставъ агитиралъ, нѣщо, което е запрѣтено отъ закона. Когато има агитация, вие знаете много добрѣ по какъвъ начинъ и съ какви срѣдства агитиратъ полицейскитѣ пристави. Истина ли е, че смутоветѣ, за които спомена г. докладчикътъ, не сж могли да упражнятъ никакво влияние за правилния ходъ на избора и за резултата на избора? Азъ оспорявамъ това

прѣдположение и мислѣж, че лесно ще да се съгласите съ мене, ако не върху направлението на гласа, който ще дадете по настоящия изборъ, то поне върху заключението, което може да се извади отъ даннитѣ на избора.

23 души сж били арестувани, но както казахъ прѣди малко, пакъ сж могли да гласоподаватъ. Но само 23 гласа ли можтъ да направѣтъ разлика, когато сж арестувани 23 души? За да бждѣтъ арестувани тия 23 души, полицията трѣбва да се е намѣрила въ зоръ. Види се, че правителственитѣ кандидати сж се опасявали, че ще изгубѣтъ избора и сж прибѣгнали до тия срѣдства, защото иначе никое правителство нѣма да распореди да се правѣтъ беззакония. Като казвамъ правителството, не искамъ да кажѣ, че правителството отъ тукъ, отъ София, е заповѣдало да се арестуватъ тия 23 души граждани, но искамъ да кажѣ, че полицията ги е арестувала незаконно. За да извърши това беззаконие, полицията трѣбва да е видѣла нѣкаква опасностъ, иначе, когато се касае само за 23 гласа и когато разликата е отъ 900 гласа, кой ще отиде да плаща тоя луксъ да ги арестува. Когато се знае за единъ административенъ чиновникъ, че незаконно е арестувалъ нѣкого, догдѣто не е минала прескрипцията, той може да бжде даденъ подъ смѣдъ и неговиятъ министъръ нѣма да дойде да го защити. За административния чиновникъ има извѣстна отговорностъ и за да извърши едно насилие, трѣбва да има нѣкакви мотиви.

Но и на друго нѣщо ще обърнѣмъ вашето благосклонно внимание. Вие всички сте правили избори и знаете какъ се правѣтъ тѣ. Когато полицията иска да помогне на правителственитѣ кандидати и за това трѣбва да прибѣгне до срѣдството да арестува 23 души, вѣрвате ли, че тя ще да арестува най-маловажнитѣ отъ избирателитѣ? Не. Тя ще арестува най-важнитѣ избиратели. Като е така, никой нѣма да отрѣче, че да се арестуватъ въ дени на избора 23 души отъ най-важнитѣ агитатори, ще бжде вземѣнъ изборътъ, защото тия 23 души можтъ да повлияѣтъ, можтъ да доведѣтъ 400 души. Отъ практика мож да кажѣ, че безъ даже да арестува нѣкой нѣкого, може да се повлияе на избора по другъ начинъ. Понеже единъ учителъ, мой приятель, се бѣше задѣлжилъ да доведе избирателитѣ отъ три села по моя изборъ и понеже му дошло на умъ да отиде въ скботата въ Чирпанъ и вслѣдствие на това въ недѣля сутринята ние не можахме да вземѣмъ потрѣбнитѣ мѣрки, изгубихме 180 гласа, понеже ги взехъ нашитѣ противници. Ние знаехме, че тѣ идватъ добрѣ водени отъ нашия приятель, а пѣкъ излѣзе, че на край градътъ ги прѣвзели нашитѣ противници. Така щото, ето какво става само отъ отсъствието на единъ човѣкъ—агитаторъ, а когато въ единъ изборъ се арестуватъ 23 души агитатори, вие знаете, какво може да стане. А пѣкъ на г. Илия Вълчевъ ще направѣмъ честъ да кажѣ, че той е извънредно хитъръ човѣкъ . . . ? (Захарий Митовъ: Не е по-доленъ отъ Васъ!) На него само да остане ще може да прѣвземе 400 души избиратели. (Иванъ Я. Поповъ: Ами, защо, като има 400 души, нѣма контестация?) Умозаключението на г. Ивана Я. Поповъ, че ако е имало 400 души, защо

нѣма подадена контестация, нѣма да оборвамъ; защото нѣма нужда, хора, които иматъ мозѣкъ въ главата си, да даватъ контестация, когато въ дневника сж констатирани нередноститѣ, освѣнъ ако иматъ други намѣрения, каквито не сж имали Искрецкитѣ избиратели.

Сега, г-да прѣдставители, вземѣте случая когато не е оставѣнъ кандидатътъ, прогивникъ на арестувания, на своитѣ собствени плещи, на своя хитрина, ами е ималъ за помощници полицейскитѣ служители. Прѣдставѣте си, че азъ имамъ подобни помощници; тогава колко души избиратели можехъ да отнемъ отъ тия, които щѣхъ да вървѣтъ съ арестувания? Тукъ нѣма граница; мож да не отнемъ нито единъ, но мож да отнемъ и 500 и 600 души. Ако наметѣта ме не лѣже, всички г. г. прѣдставители, които гласувахъ за касирането на Кюстендилския изборъ, ржководѣхъ се отъ това заключение, че шайката може да повлияе да измѣнѣтъ гласа си ония селяни, които сж имали намѣрение да гласуватъ за г. Тодора Иванчовъ и за другаритѣ му, които бѣхъ се кандидатирали заедно съ него. (Иванъ Я. Поповъ: Нахвърлили се долу въ оградата на изборното мѣсто! — Д-ръ Василъ Дочевъ: И Вие гласувахте!) Азъ говорѣж за едно умозаключение абстрактно и нѣма защо да се вълнува г. Поповъ. (Прѣдсѣдателъ: Моля, г-нѣ Геннадиевъ, продължавайте!)

Така щото, г-да прѣдставители, не съмъ съгласенъ съ миѣнието на комисията, изказано чрѣзъ устата на г. докладчика, че не може да упражни влияние арестуването на 23 души, както и спирането на гласоподаването два часа, защото не сж само тия 23 души избиратели, не сж само 360 души избиратели, които бихъ се отбили отъ пѣтя, по който сж трѣгнали, а можехъ да гласоподаватъ 500 — 1000 души, които сж дошли да гласоподаватъ въ извѣстно направление. (Константиъ Досевъ: И 2.000 може!) И 2.000 може. Най-сетнѣ, като знаемъ какъ полицията си позволява да арестува хората, какъ си позволява да кара селянитѣ като овци и ги вкарва въ извѣстно мѣсто да имъ взима бюлетинитѣ . . . (Захарий Митовъ: Знаете го отъ практика въ Стамболово врѣме!) Въ него врѣме вие каква работа вършехте, г-нѣ Митовъ? Така щото, при настоящия законъ, нѣма защо да се връщаме на миналото; ние разгледваме Искрецкия изборъ. Ако искате да правимъ конференции за миналитѣ избори, можемъ да се съгласимъ; но не е този въпросътъ, който ние тукъ обсъждаме. Въпросътъ е сега тукъ, дали ограничението на извѣстно число граждани да гласуватъ въ извѣстно направление може да измѣни резултата на избора само въ количеството на гласовѣтъ на арестуванитѣ или и въ поширокъ кръгъ.

Най-послѣ, г-да прѣдставители, най-малкото нѣщо, на което всѣки единъ ще се съгласи, е, че когато виждаме ние въ единъ изборъ въ една двѣ секции, че се е случило да има сбивания, когато въ миналитѣ избори нѣмаше подобни сбивания въ тая сжща околия; когато виждаме, че има арестувани хора, за да не можтъ да гласоподаватъ и е трѣбвало да се намѣси бюрото; когато виждаме да се докарва войска и да се отказва отъ бюрото гласоподаването

докато не дойде войската; когато виждаме, че сигурно войската е била потърбна на бюрото, за да се даде извѣстно направление на гласовѣтъ на избирателитѣ — ще се съгласите, че най-малкото нѣщо, което се изисква, за да можемъ съвѣстно да дадемъ гласа си, е едно освѣтление на въпроса. Нѣма да предложѣмъ анкетна комисия, защото сж излишни паритѣ, които ще се похарчатъ, и защото резултатътъ на анкетата нѣма да ни освѣтли повече отколкото сега, не само при положението на дѣлото, но и при свѣдѣнията, които се намиратъ въ рѣшитѣ на правителството. Ние прибѣгваме въ съмнителни случаи къмъ анкета, за да се освѣтимъ по нѣкой въпроси; въ настоящия случай нѣма нужда отъ анкета. Министерскиятъ Съвѣтъ, понеже е видѣлъ на другия денъ слѣдъ изборитѣ, че има станали нередовности въ Искрецката околия, особено въ с. Свогѣ, испратилъ е главния секретаръ на Министерството на Правосъдието, делегиралъ го е да извърши анкета и да прѣдстави своя рапортъ. Г-нъ Министерътъ на Правосъдието каза, че всички правителствени книжа и рапорти сж на разположение на Народното Събрание. Сега е именно случаятъ когато бихме могли да се възползуваме отъ тая анкета. Азъ заявявамъ отъ своя страна, че макаръ лицето, което е извършило анкетата, да е правителственъ чиновникъ, но понеже е магистратъ, единъ отъ добритѣ магистрати, който се ползува съ извѣстностъ, азъ съмъ готовъ, ако видѣмъ, че нѣма нищо, което да опорочва избора, да дамъ гласа си за утвърждението му. Но на всеки случай, ако по други избори пращаме анкети, когато имаме рапорта на единъ висшъ сѣдия, който е извършилъ анкетата, да откажете сега да вземемъ свѣдѣния отъ тая негова анкета ще бѣде прибързано или ще бѣде доказателство, че не желаете да видите истината и че желаете да се произнесемъ прѣди да се удостоверимъ. Като не мислѣмъ, че би послѣдвало нѣкое забавяне въ работата, азъ бихъ помолилъ Народното Събрание, като задължи г. Министра на Правосъдието да внесе, въ комисията или въ бюрото на Народното Събрание, рапорта на главния секретаръ на Министерството на Правосъдието по този изборъ, да отложи за утрѣшното засѣданіе разглеждането на този изборъ, слѣдъ като бѣде въобще разгледанъ или прочетенъ рапортътъ отъ заинтересуванитѣ страни. Това ще бѣде справедливо и никой не ще може да каже, че сме се произнесли слѣпешката. Но още единъ пѣтъ повтарямъ, ще бѣдѣ принуденъ да дойдѣ до заключение, ако се отхвърли това искане, че отбѣгвате отъ свѣтлината, която е прѣдъ насъ.

**Константинъ Панайотовъ:** (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Отъ устата на докладчика по настоящия изборъ, г. Макавѣевъ, ние чухме, че, още когато въ комисията по провѣрката на изборитѣ се е разглеждалъ настоящиятъ изборъ, въ самата комисия сж се явили двѣ мнѣния по отношение на този изборъ. Едни отъ г. г. комисаритѣ сж били на мнѣние изборътъ да се утвърди, а други — да се не утвърждава. Оказало се е, че болшинството е било на мнѣние да се утвърди, затова и комисията е приела да се утвърди. Тия, които сж били на мнѣние изборътъ да не бѣде утвърденъ, както чухме пакъ

отъ устата на г. докладчика, сж се основавали на това, че понеже въ Свогѣнската секция е имало спиране на гласоподаването въ продължение близо на три часа, именно отъ 11 часътъ и 45 минути до 2 часътъ и 35 минути, 3 часа безъ 10 минути, и понеже е имало безредици, арестувани на избирателитѣ и пр., то тѣ сж били на мнѣние, че всичко това е повлияло на исхода на избора и въ резултатъ благоприятенъ за избранитѣ и, слѣдователно, такъвъ изборъ не може да се утвърди. Необходимо е, прочее, да видимъ и ние наистина обстоятелствата, при които е станалъ този изборъ, такива ли сж, щото всеки здравомислящъ човѣкъ трѣбва да допусне, че наистина тия случки, които сж станали тамъ — прѣкративането на избора, арестуването на избиратели и пр. — наистина ли сж могли да повлияйтъ за исхода на избора или не сж могли да повлияйтъ. И ако ние, като обсъдимъ тия обстоятелства, видимъ, че наистина е могло да се повлияе отъ такива случки на исхода на избора, то ми се струва, че изборътъ не трѣбва да се утвърждава, а трѣбва да се приеме мнѣнието на меншеството въ провѣрочната комисия. Азъ, като ще обсъждамъ тия обстоятелства, заявявамъ, че ще се основавамъ на думитѣ на г. докладчика, тъй като напълно вѣрвамъ на това, което той ни докладва. Ще обсъдѣмъ само обстоятелствата по Свогѣнската секция.

Каза се отъ г. докладчика, че въ 11 часътъ и 45 минути се е явила нѣкой си тѣлпа, която е нападнала избирателитѣ съ камъни, изгонила ги оттамъ, и понеже бюрото се е намирало въ невъзможностъ да въдвори само реда и тишината, принудено е било да поиска отъ София войска. И докато не е била пристигнала войската, не е продължено гласоподаването, макаръ да е имало избиратели, които да сж подавали изрични заявления, че гласоподаването трѣбва да се продължава. И това прѣкративане е станало нѣщо приблизително 3 часа. Можете да сѣдите, г-да народни прѣдставители, колко избиратели сж могли да гласоподаватъ въ продължение на три часа. Азъ допускамъ, че сж могли да гласоподаватъ минимумъ 600, а максимумъ 900 души, защото възможното число гласоподаватели въ единъ часъ се колебае между 200—300 души. Но каза ни се отъ г. докладчика, че това прѣдположение не може да се допусне, защото изборътъ се е прѣкратилъ на 7 часътъ и 35 минути, а това, казва, показва, че ако имаше повече избиратели, изборътъ щѣлъ да се продължи до 8 часътъ, и, казано било въ протокола, че други избиратели нѣмало. Г-да народни прѣдставители! Когато се касае въпросътъ до прѣкративане на гласоподаването, до спора за възобновяването на това гласоподаване, то не е важенъ въпросътъ, че изборътъ се е прѣкратилъ по-рано отъ 8 часътъ, че не се е продължилъ до 8 часътъ; не е важно така сѣщо, че до 8 часътъ не е имало избиратели, които да гласоподаватъ, защото обикновено при изборитѣ всичкитѣ избиратели рассчитатъ съ врѣмето, което имъ е необходимо да гласоподаватъ, и съ разсѣянието, отъ кѣдѣто тѣ идятъ. Има избиратели, които се явяватъ на изборното мѣсто на 8 часътъ, на 9 да гласоподаватъ и да си отидѣтъ; има избиратели, които се явяватъ на изборното мѣсто въ 7

часът, като знайтъ, че ще иматъ възможностъ да гласопо-  
подаватъ и да си отидятъ у дома си; но има избиратели  
отъ далечни мѣста, които рассчитатъ, че тѣ трѣбва да се  
явятъ да гласоподаватъ приблизително къмъ срѣдата на  
врѣмето, т. е. къмъ часътъ 12, 1 или 2, за да иматъ  
възможностъ да се завържатъ у дома си, докато зайде слън-  
цето, т. е. денѣмъ. И такива избиратели при едно смущение,  
при една прѣпирня за гласоподаване или не, при едно  
прѣкръпяване на гласоподаването, обикновено напуштатъ  
изборното мѣсто и си отиватъ по домоветѣ, защото знайтъ,  
че ако чакатъ дотова врѣме, докогато се възобнови изборътъ,  
може би нѣма да успѣятъ да си отидятъ по домоветѣ  
си денѣ, а ще бѣдѣтъ принудени да пжтватъ пощю  
врѣме. Още повече, г-да народни прѣдставители, въ случая  
подобни избиратели сж могли да напуснатъ прѣспокойно  
изборното мѣсто, защото, както виждате, изборътъ е билъ  
прѣкратенъ, давани сж заявления за възобновяване на избора  
и избирателитѣ не сж знаели, кога ще бѣде възобновенъ  
този изборъ. Ако е имало такива заявления за възобнови-  
ване на избора, то значи, че е имало избиратели, които сж  
искали да си пуснатъ бюлетинитѣ и да си отидѣтъ; иначе,  
нѣмало е защо да искатъ да се продължава изборътъ.  
Вие чухте, че е било искано отъ София да се испрати  
войска, обаче, избирателитѣ не сж могли да знайтъ тая  
войска кога ще пристигне. Оказва се, че войска е била  
пратена съ желѣзницата и че е пристигнала едва слѣдъ  
3 часа, обаче, избирателитѣ могли сж да не знайтъ това  
и, слѣдователно, да прѣдполагатъ, че и до вечерта нѣма  
да пристигне войска. И понеже сж чували отъ бюрото, че  
докато не се яви войска изборътъ нѣма да се продължи,  
тѣ съ пълно право сж могли да напуснатъ изборното мѣсто  
и да си отидѣтъ по домоветѣ. Слѣдователно, макаръ  
изборътъ да е свършенъ въ 7 часътъ и 35 минути, макаръ  
въ протокола да е казано, че повече избиратели не е имало,  
накъ отъ даденитѣ отъ менѣ обяснения вие виждате, че  
това обстоятелство е могло да има грамадно значение за  
исхода на избора, слѣдователно, трѣбва да има значение и  
по отношение въпроса за утвърдяването или неутвърдява-  
нето на настоящия изборъ. И азъ съмъ на мнѣние, че това  
обстоятелство трѣбва да ни доведе до убѣждението, че тъй  
като бюрото е отказало да продължи гласоподаването само  
подъ прѣлогъ, че не е пристигнала войска, макаръ че не  
е имало смущения, настоящиятъ изборъ трѣбва да се при-  
знае за нередовенъ. (Иванъ Я. Поповъ: Такъвъ языкъ  
по Пазарджикия изборъ не държехте!) Тамъ бѣше свър-  
шено другъ въпросътъ. Не желая да Ви повтарямъ това,  
което е било по Пазарджикия изборъ.

Второто обстоятелство, върху което се ссилава менше-  
ството отъ комисията, за да се касира изборътъ, е, че въ  
врѣме на избора имало арестувани 23 избиратели. Г-нъ  
докладчикътъ каза, че наистина отъ събранитѣ отъ коми-  
сията свѣдѣния излиза вѣрно, че 23 избиратели сж били  
арестувани, обаче, каза г. докладчикътъ, се казва, че тия  
23 избиратели отпослѣ сж били гласоподавали; значи, не е  
имало, казва, никакво влияние върху исхода на избора.  
Ако помните, при дебатитѣ по отговора на Тронното Слово,

г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла тогазъ заяви, че,  
да, истина е, че въ врѣме на избора въ Свогьенската секция  
е имало арестувани 23 опозиционери, обаче, тия сжщитѣ  
арестувани опозиционери сж били заведени подѣ стража  
да пуснатъ бюлетинитѣ си и пакъ сж били откарани на  
мѣстото, гдѣто сж били арестувани; слѣдователно, казва,  
самата властъ имъ е дала възможностъ да гласоподаватъ.  
Но тукъ, г-да народни прѣдставители, ако се говори за  
хора арестувани въ врѣме на избора, не е важно дали тѣ  
сж гласоподавали или не, а е важно какво влияние може  
да има въобще арестуването на избирателитѣ въ врѣме на  
изборитѣ. (Докладчикъ Миланъ Макавѣевъ: Азъ смѣ-  
тамъ, че рѣчта на г. Д-ръ Геннадиева бѣше по-силна! За-  
ради това, недѣйте развали ефекта на неговата рѣчь!) Ще  
кажж нѣкои допълнителни свѣдѣния на това, което каза г.  
Д-ръ Геннадиевъ. Изслушайте и мене. (Докладчикъ Миланъ  
Макавѣевъ: Извинявайте, ама той по-хубаво говори. Ще  
развалите само ефекта на неговата рѣчь, защото Вие за  
ефектъ говорите!) Нѣма защо да говорж за ефектъ! Слу-  
шайте само какво ще кажж, (Докладчикъ Миланъ Ма-  
кавѣевъ: Ама ако може да се слуша!) и ако имате раз-  
сѣдъкъ, разсѣждавайте!

Всички знаемъ какъ ставатъ изборитѣ и всички знаемъ  
каква тактика употрѣбаватъ полицейскитѣ органи, когато тѣ  
искатъ да помогнатъ на своитѣ кандидати. Ако тѣ се стре-  
мятъ и употрѣбаватъ всички усилия за осуетяването на из-  
бора, тѣ най-малко мислятъ, че лишаватъ отъ избирателно  
право единъ, двама или 10-на души избиратели. Всичкото  
тѣхно стремление е да вселжтъ страхъ у противникитѣ  
на тѣхния кандидатъ, за да се накаратъ да се оттеглжтъ  
сами. А това става съ арестуването, прѣслѣдването и за-  
плашването не на всички избиратели, а само на нѣкоя частъ  
отъ тѣхъ, и обикновено на главнитѣ агитатори. (Кон-  
стантинъ Досевъ: Залавяте се о системата на стам-  
боловскитѣ избори!)

Прѣдсѣдателъ: Моля, г-нъ Досевъ, не прѣкъсвайте!

Иванъ Я. Поповъ: Тогазъ се интернирахъ!

Константинъ Панайотовъ: Азъ говорж за радосла-  
вовскитѣ избори и говорж за системата на допълнителнитѣ  
избори!

Прѣдсѣдателъ: Говорѣте за избора, а не за системи!

Константинъ Панайотовъ: Тѣ ме зачитватъ!

Обикновено нашитѣ избиратели — това нѣщо трѣбва  
да го признаемъ... (Сотиръ Календеровъ и Иванъ Я. По-  
повъ се расправятъ.)

Прѣдсѣдателъ: Моля Ви, г-да, недѣйте се расправя!

Сотиръ Календеровъ: Какъ мене чухте, а Поповъ  
постоянно дърдори и не го чувате!

Константинъ Панайотовъ: (Продължава.) Г-да на-  
родни прѣдставители! Понеже г. Ески-Джумайскиятъ де-  
путатъ се отправи къмъ мене съ думи за да ми каже, че  
това, което говорж, не е истина, то нека да прѣдставж  
единъ примѣръ, който на видъ за тѣхъ не е нищо, а въ  
сжщностъ това е обстоятелството, което е повлияло на из-  
бора за да се избере той.

Когато е ставалъ Ески-Джумайскиятъ изборъ . . . .

Прѣдсѣдатель: Молж, молж, не се отвличайте отъ прѣдмета! Ески-Джумайскиятъ изборъ е приетъ вече!

Константинъ Досевъ: Лъгали сж Ви, г-нъ Панайотовъ!

Константинъ Панайотовъ: За градския изборъ ще Ви кажж.

Константинъ Досевъ: И по градския сж Ви лъгали! (Глъчка.)

Константинъ Панайотовъ: По 12 часътъ по пладнѣ, когато е ставалъ изборътъ, отива барабанникътъ и съ биене на барабана обявява на населението, че сж касирани градскитѣ избори. (Константинъ Досевъ: Какво отъ това?) Това обстоятелство е подѣйствувало лошо на избирателитѣ и вслѣдствие на това полученъ е този резултатъ. (Константинъ Досевъ: Не е вѣрно! — Защо вашитѣ избиратели ги бихж по всички секции? Тамъ ги бихж и каравелиститѣ!)

Прѣдсѣдатель: Г-нъ Досевъ! Нѣмате думата!

Молж, на прѣдмета, г-нъ Панайотовъ!

Константинъ Панайотовъ: Обаче, Вие изгубихте първия изборъ, и при всичко, че бѣше редовенъ, пакъ го касирахте!

Прѣдсѣдатель: Призовавамъ Ви да говорите по прѣдмета!

Константинъ Панайотовъ: Г-нъ Досевъ ме прѣдизвиква.

Така щото, г-да народни прѣдставители, самиятъ фактъ на арестуването на 10—20, а въ случая на 23 души избиратели, приятели на опозиционеритѣ, самиятъ тоя фактъ влияе одурчающе на избирателитѣ, които или се оттеглятъ отъ изборното мѣсто безъ да гласоподаватъ, или пъкъ, подъ давлението на полицията и противницитѣ, се принуждаватъ да пуснатъ гласа си за противната страна. Това е тактиката, която се приспособява и на други мѣста, а, ако обичате да ви кажж, приспособи се и въ Русе на окръжнитѣ избори.

Ето защо, менѣ ми се струва, че сж били много прави тия членове на провѣрочната комисия, които сж настоявали да не бжде утвърденъ настоящиятъ изборъ. Защото тамъ, гдѣто се явяватъ арестувания и лишаване отъ свобода въ врѣме на единъ изборъ, не може да се прѣдполага, че се прави свободенъ изборъ и че е имало свободно изражение волята на избирателитѣ. (Константинъ Досевъ: Въ всѣки случай е по-чистъ отъ Пловдивския и Татаръ-Пазарджикия!)

Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми се струва, че единствениятъ фактъ, който ни го събщи г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи въ врѣме на дебатитѣ по отговора на Тронното Слово, че 23 души избиратели подъ конвой сж били вкарани въ изборното мѣсто да си пуснатъ гласа, самиятъ този фактъ е достатъченъ да ни убѣди, че не е имало свободно гласоподаване и че това арестуване е оказало своето влияние върху исхода на избора. Можете да си прѣдставите какво мнѣние ще си съставитѣ избирателитѣ, когато видятъ, че 23 души видни партизани се каратъ подъ конвой да отидатъ да си пуснатъ гласа. Тогава всѣки избирателъ ще си каже: „Поврага му такъвъ изборъ!“ и ще си отиде. Защото, ако нѣкои хора може да

се лишатъ отъ свобода и да отидатъ подъ конвой да упражнятъ своитѣ избирателни права, то всѣки, болшинството, нѣма да направи това и ще прѣдпочте да си отиде. И вие не трѣбва да обвинявате никого въ това и не трѣбва да казвате, че ако тѣ сж рѣшителни партизани, ще трѣбва да отидатъ тамъ. Най-сетнѣ, хора сме, избирателитѣ сж хора, особено селскитѣ избиратели, които, както знаете, не обичатъ да се излагатъ на разни арестувания, малтретирания и пр., вършени върху тѣхъ отъ страна на полицията. Ето защо, азъ мислж, че арестуването, което фигурира по настоящето дѣло, е имало влияние върху исхода на избора. И ако вие, г-да народни прѣдставители, не желаете да ви се прави упрекъ, че настоящиятъ изборъ е изборъ полицейски, че той е изборъ, въ който сж били пущани подъ конвой гласове отъ избирателитѣ, тогава този изборъ трѣбва да се касира. Ако ли пъкъ вие желаете да остане названието на тоя изборъ „полицейски“ и избраницитѣ „полицейски избраници“, тогава заповѣдайте и потвърдѣте този изборъ. Така щото, азъ заключавамъ, че настоящиятъ изборъ трѣбва да бжде касиранъ. А освѣнъ това присъединявамъ се къмъ мнѣнието на г. Геннадиева, щото да бжде прѣдставенъ рапортътъ на главния секретаръ на Министерството на Правосъдието. Но въ всѣки случай достатъченъ е протоколътъ на Свогьенската секция за да ни убѣди, че тоя изборъ трѣбва да се касира.

Прѣдсѣдатель: Има думата г. министърътъ Пешевъ.

Министъръ Петъръ Пешевъ: Г-да народни прѣдставители! Уважаемитѣ г. г. Геннадиевъ и Панайотовъ оспориватъ правилността на избора, извършенъ въ Искрецката околия, и особено въ секцията въ с. Свогье, затуй именно, защото въ тази секция сж били извършени насилия, които попрѣчили за да не могатъ да бждатъ избрани г. г. Игнатъ Веселиновъ и Стоянъ Ценовъ и били съдѣйствували да бждатъ избрани г. г. Кръстанъ Доцевъ и Илия Д. Вълчевъ. Въ рѣчта си г. Геннадиевъ се ссилаваше на рапорта, който е далъ главниятъ секретаръ при Министерството на Правосъдието, г. Минковъ, върху онова, което е станало по врѣме на избора въ секцията на с. Свогье. Този рапортъ не е тайна за никого и г. докладчикътъ на комисията по провѣрката на изборитѣ, по негово искане, е челъ този рапортъ, и, ако иска, може да каже какво се съдържж въ него. Но и азъ считамъ за нужно да кажж, въ отговоръ на онова, което желае г. Геннадиевъ, че въ този рапортъ не се съдържж нищо, което да изобличава полицията, да изобличава администрацията въ извършване на нѣкои насилия по избора въ с. Свогье.

Споредъ тоя рапортъ, на 19-й септемврий т. г. въ с. Свогье е станало сбиване между двѣтѣ противни страни. Въ минутата, когато г. Вълчевъ е казвалъ нѣколко благодарителни думи къмъ своитѣ избиратели, когато тѣ сж си трѣгвали отъ мѣстото, една тълпа тѣхни противници, прѣдвозждана отъ Стояна Ценовъ, е пристигнала и почнала да оскърбява г. Вълчева. Слѣдъ тия оскърбления, двѣтѣ противни страни почнали една друга да се оскърбяватъ и да си подхвърлятъ противни думи, послѣ което се захващало хвърляне на камъни и отъ двѣтѣ страни. Въ туй сблъскване

били сж наранени по нѣколко души и отъ двѣтъ страни съ камъни. Полицията въ нищо не се е намѣсила въ туй сблъскване; тя е отишла само да запази бюрото, което, слѣдъ сблъскването, е било нападнато отъ приятелитѣ на г. Стояна Ценовъ. Полицията не е могла да отстои на туй нападение; тя е избѣгала, а бюрото останало въ мѣнастиря заключено дотогазъ, докогато е пристигнала една рота войска, която отстранила всѣкакъвъ скандалъ и е въдворила тишината. Слѣдъ пристигането на войската никакви по-нататѣкъ смущения, размирици и сблъсквания между избирателитѣ не сж станали. Слѣдъ идването на войската сж арестувани нѣколко души, които сж били посочени да сж били причинители на смута и които сж били причина на нараняването нѣкои измежду избирателитѣ. Но полицията ни най-малко не се е намѣсила въ тия смутове и никому никакво оскорбление не е направила. И въ рапорта на главния секретаръ не се сочи на никакъвъ укоръ срѣщу полицията. Туй, което каза г. Панайотовъ, че сж гласоподавали арестувани, това не може да бжде никакъвъ укоръ за полицията, а, наопаки, може да бжде една похвала за ония, които сж произвеждали избора на онова мѣсто, защото тѣ сж позволили на ония, които сж били арестувани, да гласоподаватъ. А тѣ сж били приятелитѣ на Ценова и сж гласоподавали за самия него. Станало е въпросъ да гласоподаватъ всички ония, които не сж гласоподавали, и понеже арестуванитѣ не били гласоподавали, то по тѣхно искане е било распоредено и имъ било допуснато да гласоподаватъ. Въ минутата, когато бюрото приключило гласоподаването, не е останало нито едно лице, което да не е гласоподавало.

Тѣй щото, съвършено несправедливо се хвърля укоръ върху полицията отъ г. г. Геннадиевъ и Панайотовъ, защото полицията въ случая ни най-малко не се е намѣсвала. Тя се е оказала недостатъчно силна за да противостои на враждующитѣ помежду си тѣлни, затуй бюрото е по-становило да иска войска, която дѣйствително е възстановила реда.

Отъ числото на гласоподававшитѣ въ Свогъенската секция се вижда, че изборътъ тамъ е билъ съвършено правиленъ, че достатъчно число избиратели сж гласоподавали и че никакви оплаквания не може да ставатъ противъ него.

Не е истина, че Стоянъ Ценовъ е нараненъ. Наранени сж, напротивъ, нѣколко приятели на г. Илия Вълчевъ, нѣколко приятели на г. Стояна Ценовъ. Но тѣ не сж наранени отъ полицията, а отъ сблъскване помежду си. Двѣтъ страни сж се били раздѣлили на два лагера и хвърляли камъни една върху друга. Това е било всичко. Полицията, слѣдователно, нѣма никакво участие и никаква вина не може да има по тоя изборъ. И азъ не виждамъ защо може да се хвърли такъвъ укоръ върху нея, какъвто се хвърля отъ г. г. прѣдговорившитѣ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Г-не министре! Възможно ли е този рапортъ да се внесе въ Народното Събрание?

Министъръ Петъръ Пешевъ: Ако го бѣхте поискали по съ врѣме, можеше. Той не е никаква тайна. Г-нѣ до-

кладчикътъ, който прѣдставлява провѣрочната комисия, го е искалъ и го е прочелъ, и той може отъ своя страна да Ви каже това, което е прочелъ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: И ние искаме да го прочетемъ, г-не министре!

Министъръ Петъръ Пешевъ: Тукъ не е, но може когато желаете.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: И да се не отложи изборътъ заради туй, азъ ще моля, като се прѣдстави въ министерството утрѣ, да ми се даде.

Василъ Кжнчовъ: Г-да народни прѣдставители! Що се касае до тоя изборъ, който е станалъ въ Искрець, отъ протокола на изборното бюро се вижда само едно нѣщо положително, именно, че въ с. Свогѣ сж станали смущения, сж станали сбивания, и благодарение на тия сбивания изборътъ е билъ прѣкратенъ 2 часа и 45 минути. Причинитѣ на тия смущения сж, споредъ г. министра на Правосъдието, обяснени въ протокола на анкетата, направена отъ единъ висшъ магистратъ. Но би било желателно, този протоколъ, този рапортъ да ни се прочетеше. И азъ напълно вѣрвамъ, че г. министърътъ нѣма да видоизмѣни съдържанието на рапорта, но на всѣки случай би било по-добрѣ да се прочете той тукъ, защото единъ човѣкъ, колкото и да го е челъ, не може да схване всички подробности. Желателно е да се заведе една практика въ Народното Събрание, щото когато има такава сждебна анкета, направена по единъ изборъ, нейниятъ рапортъ да се прочита тука, защото въ бждѣще много е желателно за насъ, по провѣрката на скандалитѣ въ изборитѣ, да обръщаме по-сериозно внимание на анкетитѣ, направени отъ сждебнитѣ власти. Щомъ като излиза тѣкмо тѣй отъ анкетата, както що ви каза г. Министърътъ на Правосъдието, ние би трѣбвало да се съгласимъ, че особени нѣкои нарушения голѣми не е имало, и, слѣдователно, би трѣбвало да прѣдполагаме, че изборътъ е станалъ правилно и редовно. Обаче, Народното Събрание въ тази сесия и въ извънредната си сесия е създадо една съвършено друга практика за такива случаи. Азъ искамъ именно сега да напомня практиката, която е практикувана по случай поддържането на това, та, ако Събранието иска да бжде послѣдователно, трѣбва да постѣпи тѣкмо тѣй, както е постѣпило по такива избори, какъвто е настоящиятъ изборъ.

Напримѣръ, прѣди нѣколко дена ние разглеждахме Старо-Загорския изборъ и го касирахме, защото се оказа, споредъ анкетната комисия, че въ една секция гласоподаването е било прѣкъснато на 1½ часъ и че въ друга секция имало смущения и тѣлни, които сж нападали една-друга. Или въ самата секция, гдѣто станали смущенията, станали вънъ отъ изборното мѣсто, бюрото намѣрило за нужно да прѣкъсне гласоподаването въ 6½ часътъ слѣдъ пладитъ; значи, отнело е 1 часъ и половина на гласоподавателитѣ правото да гласоподаватъ. Намъ се обясни отъ анкетната комисия, че въ този часъ и половина сж могли да гласоподаватъ хора, които би могли да измѣнятъ резултата на избора, да измѣнятъ този резултатъ, който е далъ изборътъ. Независимо отъ това въ друга секция бѣхж ста-

нали смущения и заради това не счетохме този изборъ за правилень и го касирахме. Ако направимъ едно сравнение на избора, станалъ въ Стара-Загора, съ избора въ Свогье, ние ще видимъ, че въ Свогье сж станали много по-голъми смущения, отколкото въ Стара-Загора. Въ Свогье е прѣкъснато гласоподаването въ 11 частъ и 45 минути, защото, споредъ протокола на бюрото, грамадни тълпи сж се сбили прѣдъ изборния дворъ и не само се били, но нападнали и зданието, гдѣто се намирало бюрото. Значи, бюрото се намирало въ опасностъ, заради това прѣкратило избора и го продължило едва слѣдъ 2 частъ и 35 минути. Прѣкъснато е било гласоподаването 3 часа безъ 10 минути. Въ тѣзи смущения имало сбиване и се е констатирало, че е имало нараняване на хора. Констатирало се е тѣва отъ сѣдебния чиновникъ, който е билъ испратенъ тамъ да направи анкета. Такива нѣща въ Старо-Загорския изборъ нѣмахме. Слѣдователно, въ Свогье е имало нѣщо повече отъ това, което е имало въ Стара-Загора. И ако искате да бъдемъ послѣдователни, трѣбва да постѣпимъ тѣй, както постѣпихме съ избора въ Стара-Загора.

Независимо отъ това, искамъ да ви напомня още единъ случай, който е много подобень на този. Ние касирахме Кюстендилския изборъ затова, защото въ една секция били станали смущения вънъ отъ изборното мѣсто — помнете това — вслѣдствие на които смущения за 20 минути е билъ прѣкратенъ изборътъ. И когато намъ тукъ се докладва този изборъ, каза ни се, че вънъ отъ изборното мѣсто имало тълпи и шайки, които сж се сбили и много хора сж се уплашили и побѣгнали; слѣдователно, тия хора, които сж побѣгнали, не сж могли да гласоподаватъ, и че ако можехъ да гласоподаватъ, непрѣмѣнно щѣхъ да измѣнѣтъ резултата на избора. Тукъ ние имаме единъ случай 5 пѣти по-голъмъ. Намѣсто 20 минути прѣкъсване, имаме 3 часа безъ 10 минути; имаме едно сериозно сбиване, вслѣдствие на което е викана и дошла войска отъ София съ специаленъ тренъ. Значи, работата е била сериозна, народътъ се е сражавалъ на изборното мѣсто. Вслѣдствие на това сражение, никой не може да откаже, че сж побѣгнали 200 или 500 души избиратели. (Паскалъ Гжлжбаровъ: Ами никакви оплаквания нѣма!) Малко важи за мене има ли оплаквания или не. Знаемъ, че въ този изборъ е имало сбиване и прѣкъсване на гласоподаването, вслѣдствие на сбиването.

Имамъ едно нѣщо да ви напомня, че въ тази избирателна околия има 7.978 гласоподаватели, а отъ тѣхъ сж гласоподавали 2.907 души избиратели. Азъ направихъ една сметка: 36% сж гласоподавали — почти най-малката цифра, която ни даватъ тия избори, сегашнитѣ, а не по-старитѣ. Така щото, азъ напомнямъ на почитаемото Народно Сѣбрание, че то ако единъ изборъ съвършено при едни условия касира, а другъ при сѣщитѣ условия потвърди, ще бѣде много непослѣдователно, ще бѣде извнредно несправедливо. Ще бѣде, увѣрявамъ ви, непослѣдователно и несправедливо, и ще направи постѣпки, които много злѣ ще се отразѣтъ на населението и на бѣдѣщия нашъ парламентаренъ режимъ. Почитаемото болшинство трѣбва

да помни, че много е възможно подиръ 2 или 3 години и то да се бори за тия права, за които ние сега се боримъ, и тогава много пѣти има да ви натякватъ за тия несправедливости, за тази непослѣдователностъ, която сега се върши. Въ името на българския парламентаризмъ и българската свобода, азъ поканвамъ Сѣбранието да не ви доизмѣнява своя начинъ на дѣйствиe по изборитѣ. Станали сж сериозни нарушения на Избирателния законъ, хора сж пострадали много, бити сж, върнати сж отъ да гласоподаватъ, прѣкъснато е гласоподаването и 3 часа не е ставало гласоподаване, не е изразена народната воля. Може би, ако бѣше изразена народната воля, пакъ сѣщитѣ лица да бѣдѣтъ избрани; това е малка грижа за насъ: много важно е за насъ, че вслѣдствие станалитѣ скандали не сж могли да гласоподаватъ всичкитѣ избиратели, и които сж желали да гласоподаватъ.

Докладчикъ Миланъ Макавѣвъ: Г-да народни прѣдставители! Когато докладвахъ избора, азъ на два пѣти подчеркахъ исказаното: кой е причината за станалитѣ смутове въ Свогье, за насъ не е толкова важно, колкото е важно: тия смутове сж ли отъ естество, въобще, да опорочѣтъ избора и отчасти да сж повлияли на избора и за резултата на самия изборъ. Подчертахъ го — и видѣхте, че съмъ билъ правъ — да истѣкнѣ мнѣнието на комисията, че за насъ не е толкова важно това, защото ще дойдемъ да си правимъ едни на други укори, или же едни на други комплименти. Вие виждате, че тази бѣлѣжка на бюрото, която чете г. Геннадиевъ — като не толкова натѣжентъ, но силата на положението си, въ случая, отколкото азъ, членъ въ комисията, а толкова повече докладчикъ въ тая комисия и съмъ могълъ тоже да я забѣлѣжъ — азъ не прочетохъ. Отъ нея се вижда, че тази тѣлпа, която захванала скандала — допускамъ, прѣдизвикана — по която, обаче, се е хвърлила да счупи кутиитѣ, да нападне бюрото, да развали самия изборъ, е била една тѣлпа, водена отъ Стояна Ценовъ. Г-нъ Геннадиевъ, ако бѣше изнесълъ истински тия факти, както сж тѣ, не би могълъ да издържи неподобна една хубава логика, каквато той изнесе тукъ. Но благодарение на това, че той нѣкои факти прѣиначи — допускамъ случайно — излѣзе дѣйствително съ виводи много близки до ума и много основателни, ако щете. Ако е важно това за прѣдставителитѣ, за Сѣбранието да знае причинитѣ на смутовѣтъ, въ свѣзка съ това, че не е полицията, азъ, като оставамъ за сега на страна доклада или рапорта на г. Д-ръ Минкова, главниятъ секретаръ на Министерството на Правосѣдието, пратенъ да изучи причинитѣ и причинителитѣ и условията на станалия смутъ на 19-й септемврий, ще кажъ, че самиятъ протоколъ на бюрото, на който г. Геннадиевъ, за голѣмо съжаление, вѣрва само половината, а за другата половина казва, като че е инсинуация, ми се струва, че сѣщиятъ протоколъ въ текста си показва, че дѣйствително тази тѣлпа е била отъ двѣтъ страни и толкозъ настроена, толкозъ наелектризирана, щото околийскиятъ началникъ съ 10 души стражари не само не сж могли да я усмирижтъ, но постидно сж дезертирали и избѣгали отъ мѣстото, като сж оставили на сѣдбата му и

самото бюро. (Чете.) „До пристигане на войската, бюрото, като взе прѣдъ видъ, че тълпата продължава да хвърля камъни върху избирателитѣ, находящи се въ изборното мѣсто, като наранихъ и мнозина, а така и върху сжщото бюро, то послѣдното въ 12 часътъ безъ 5 минути рѣши и прѣустанови гласоподаването до гдѣто да се умиро-творитъ духоветѣ и до пристигането на поисканата войска“. По-нататѣлъ: „Слѣдъ което нападателитѣ понеже се втурнахъ да нахлуятъ въ самото мѣсто, гдѣто се про-извеждаше изборътъ, като се напихахъ да тропятъ вратата, както и да хвърлятъ камъни и дървета върху избирателитѣ и върху самото бюро, то прѣдсѣдателътъ веднага се распореди и поиска отъ околийския началникъ полицейска стража, но такава понеже се оказа, че нѣма наблизъ до Свогненската секция, то за запаване реда въ избирателното мѣсто, както и за запазване живота на избирателитѣ, а сжщо и она на членоветѣ отъ бюрото, както и за запазване на самитѣ урни и прѣдотвращението за развалянето на избора рѣши да се поиска войска“ и т. н. Питамъ азъ сега: ако една властъ, полицейска, въ лицето на десеттѣ стражари, не е могла да заварди още отъ начало единъ сравнително малкъ смутъ, то имала ли е за цѣль или по-добръ имала ли е възможность да повлияе, да на-прави давление, и то прѣстѣпно, върху избирателитѣ та да гласоподаватъ въ тая или оная смисълъ?

Понеже г. Д-ръ Геннадиевъ смѣта, че не една тълпа, водена отъ Ценова, повдигнала смутътъ, казва, че тая за-бълбжка е направена подиръ протокола. Като е така, азъ молижъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които не сж видѣли самия протоколъ, съ подписитѣ на членоветѣ на бюрото, да дойдятъ и видятъ, че сжщитѣ подписи стоятъ и подъ тая бълбжка. (Константинъ Панайотовъ: Съ друго мастило ама!) Азъ гледамъ, че е сжщото. (Константинъ Панайотовъ: Азъ го гледахъ денѣмъ!) Вие сега тукъ го гледахте, а азъ го гледахъ 5 дена! (Константинъ Панайотовъ: Въ всѣкъ случай, мастилото е друго!) Въ всѣкъ случай, сжщото е! (Прѣдсѣдателъ: Молижъ ви се, г-да, не се прѣпривайте, защото тукъ нѣма никакво значение какво е било мастилото!) Сега, тая сжщата бълбжка, която не е помѣстена въ текста, е помѣстена въ протокола като бълбжка, защото бюрото е гледало — азъ поне тѣй си го обяснявамъ — че не е важно кой е прѣдизвикалъ смущението и чий е тая тълпа, която е нападнала бюрото. Важното тукъ е, че е нападнала тълпа, на туй е гледало бюрото, тѣй както е гледала комисията отъ начало, така както гледамъ и азъ въ тоя моментъ. За това именно бюрото не е протоколирало туй нѣщо, а е направило забълбжка послѣ, като е смѣтало, че ще трѣбва да се направи такава бълбжка. И, за голѣма радостъ, тая бълбжка напълно и безусловно отговаря на рапорта на г. Минкова, на когото — така каза поне — г. Д-ръ Геннадиевъ вѣрва. И въ рапорта си г. Минковъ — пратенъ по распореджане на Министерския Съвѣтъ — койго азъ, въ качеството ми на докладчикъ на комисията, имахъ на ржка, безусловно като излага про-вѣренитѣ вече истински факти, каквито се указватъ и непосредствено съ самитѣ събития и въ протокола на

бюрото, излиза, че Ценовъ е водилъ тълпата, която е искала да нападне избирателитѣ на г. Вълчева. Допущамъ, че е била прѣдизвикана отъ тѣхъ, но тя е която е хвърляла камъни и която е искала да счупи вратата на изборното мѣсто и да нападне бюрото. Питамъ азъ сега: ако това е тѣй, имаше ли то значение по самия изборъ, имаше ли значение за неговата провѣрка? Говорѣте, и да говоримъ, че е имало смутове, че тѣ сж имали извѣстно слѣдствие или че сж повлияли въ извѣстна смисълъ на самия изборъ, можемъ да говоримъ, но кой ги е причинилъ, не трѣбваше да се повдига тоя въпросъ, защото, като захванемъ съ това, пакъ ще бждемъ принудени да си хвърляме укори или да си правимъ комплименти и защото нито едното, нито другото не се отнасятъ за правилността на избора.

Но азъ никога не бихъ желалъ по единъ и сжщъ документъ, по единъ и сжщъ случай въ протокола на бюрото, върху текста на който се ссилаваме и намираме данни и други обстоятелства, да намираме въ послѣдующата бълбжка или периодъ отъ неговия текстъ причини и да смѣтаме, че това не е вѣрно; защото по тоя начинъ ние ще прѣстанемъ единъ денъ да вѣрваме на тия, на които и законитѣ, и обществото даватъ извѣстни права и задължения. Ако ние дохождаме да подхвърляме като пачаври тия протоколи и ако едната половина отъ тия протоколи за г. Д-ръ Геннадиева и за г. Панайотова е правилна и света, а другата половина инсинуации, менѣ ми се струва, че единъ денъ сами ще развратимъ тия наши сѣдни, които сж прѣдсѣдатели на бюрата, и ще да направимъ да не вѣрватъ хората всичко. Тази бълбжка азъ искахъ да направѣмъ не само като до-кладчикъ, не само като народенъ прѣдставителъ, но и като всѣки българинъ, и да направѣмъ, макаръ и много краткъ, протестъ, че ние не трѣбва да подозираме току-така дѣйствиата на единъ прѣдсѣдателъ или на единъ членъ на окръженъ сѣдъ, поведението на когото всецѣло отговаря на истината, указана и въ протокола, и въ доклада на г. Д-ръ Минкова.

Когато азъ твърдѣхъ, че смутътъ, станалъ въ Свогне, не е ималъ значение за резултата на избора, азъ казахъ, че на избирателитѣ, толкова, колкото сж се явили на изборното мѣсто, не имъ е било попрѣчено да гласоподаватъ. И това заключавамъ, както и комисията заключаваше, отъ слѣдующитѣ двѣ ясни и положителни съображения: първо, че контестація отъ никакви избиратели отъ Искрецката околия не е прѣд-явена и до днесъ, въ която да се казва, че вслѣдствие на такъвъ смутъ има избиратели избѣгали и не могли да гласоподаватъ, т. е. тукъ нѣма контестації такива, каквито въ всѣко изборно дѣло има; щомъ като въ врѣме на избора е станалъ нѣкакъвъ смутъ. Вие знаете, че въ нѣкои избори цѣли топове бюлетини и карти бѣхъ изложени, за дока-зателство, че вслѣдствие на смутъ избирателитѣ не сж имали възможность да гласоподаватъ; тукъ такава нѣщо нѣма, а азъ смѣтамъ, че това е едно важно условие. И г. Д-ръ Геннадиевъ или не рачи да ме разбере, или не ме е разбралъ — за негова честь ще кажъ, че ме е разбралъ по обърнж другата страна на монетата — и каза, че не смѣемъ да говоримъ за контестація, защото и при нѣмане

на констатации, ако известни беззакония сж констатирани въ протокола, безусловно трѣбва да обърнатъ вниманието на народното прѣдставителство. Обратното, казвамъ азъ. Констатации нѣма и отъ него правѣхъ изводи, че всички избиратели сж се явили до гласоподаватъ.

Но не е само това. Било въ комисията, било въ секцията, ние размѣнихме възгледи въ свързка съ това: ималъ ли е значение смутътъ въ Свогѣ за измѣнение резултата на избора, или по-ясно казано: той смутъ билъ ли е причина, щото нѣкои отъ избирателитѣ да се разбѣгатъ и да не гласоподаватъ? И понеже знаехъ, че такъвъ въпросъ ще бѣде повдигнатъ, намѣрихъ за добръ да се ползувамъ отъ цифритѣ и за това ще помолихъ г. Панайотова — и на негово распорѣждане оставямъ данни официални — да види слѣдующата характерностъ — ако тѣй може да се нарѣче — на този изборъ. На 25-й априлий т. г. въ избора въ Искрецката околия е имало записани 7.978 души избиратели, а сж гласоподавали 2.784 души. Това го подчертавамъ за г. Панайотова. Какво виждаме на 19-й септемврий т. г. въ сѣщата околия? Записани сж 7.924 избиратели, а сж гласоподавали 2.791 души; слѣдователно, сега сж гласоподавали 7 души повече. Прочее, въ тоя изборъ тоя пѣтъ сж гласоподавали толкова избиратели, колкото и на 25-й априлий, за свободата на които избори г. Панайотовъ съ мене е воювалъ и свободата на които и тогазъ и сега е прокламиралъ оттукъ. (Константинъ Панайотовъ: Тогава бѣхъ свободни, да!) Ако при свободни избори на 25-й априлий сж гласоподавали 2.784 избиратели, питамъ азъ: при не-свободни, защо сж гласоподавали пакъ 2.791 души избиратели? (Константинъ Панайотовъ: Тогава се избра Стоянъ Ценовъ!) Понеже тогава е билъ избранъ Стоянъ Ценовъ, защото, може би, е нѣмало други кандидати, или защото тѣзи кандидати сж били по-слаби, слѣдва ли отъ това, че и сега Стоянъ Ценовъ пакъ трѣбва да получи тия гласове? (Константинъ Панайотовъ: При свободни избори се избира, а при не-свободни не се избира!) Ето защо, г. Панайотовъ не чакаше тия данни, които би трѣбвало да има на видъ всѣки, който дойде тукъ да обвинява правителството и полицията. Всѣки, който желае да ратува за свободата на българскитѣ избиратели, трѣбва да знае въ разни периоди какъ се е ползувалъ избирателътъ отъ тази свобода. И този, който иска да каже повече — въ случай г. Панайотовъ — ще бѣде единъ човѣкъ отъ тия, за които спомена г. Геннадиевъ, че който е честенъ не може да мисли иначе.

Но има, каза, второ обстоятелство, че 23 души били арестувани, слѣдователно, щомъ е имало арестувани, другитѣ избиратели сж се уплашили и сж могли да се разбѣгатъ. Всичко това е много естествено, азъ го приемамъ, но, ако то е естествено, би трѣбвало едно малко основание, за да се съгласимъ съ това мнѣние. Защото, ако петъ души отъ Искрецъ бѣхъ дошли да кажатъ, че вслѣдствие на смутоветѣ, между 11 и 2 часътъ, не можахме да гласоподаваме отъ страхъ да ни не прѣбиятъ, азъ бихъ се съгласилъ; но понеже такова нѣщо нѣма и понеже сж гласоподавали тъкмо толкова, колкото сж гласоподавали при така на-

рѣченитъ свободни избори на 25-й априлий, менѣ ми се струва, че е логически да се смѣта, че никой не е избѣгалъ.

Азъ оставямъ на страна още единъ изводъ, който бихъ могълъ да направѣхъ, именно, че ако е имало нападнати избиратели, то сж тия, които сж избѣгали; а пѣкъ отъ рапорта на г. Минкова излиза, че нападателитѣ сж били хора на Ценова, а нападатитѣ сж били хора на Вълчева. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Прочетѣте го!) Азъ го четохъ и го знаѣхъ така. Щомъ го прочетете и не е така, Вие нѣма освѣнъ да дойдете да ми кажете, че съмъ лѣгалъ. Този рапортъ е достойние на министерството и азъ тамъ ходихъ та го четохъ. Менѣ ако го не дадѣхъ, азъ като „напѣ“ не можехъ да се разсърдижъ, но на Васъ сигурно ще го дадѣтъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Ще отговорѣтъ, че нѣма министра!)

Сега питамъ азъ: ако всички тия данни се истѣкнахъ отъ самия протоколъ и бидохъ разгледани отъ васъ тѣй, то отгдѣ правѣтъ заключение г. Геннадиевъ и г. Панайотовъ, че комисията е дала едно пристрастно мнѣние въ противовѣсъ на мнѣнието, исказано отъ г. Крушкова? Мнѣнието на г. Крушкова бѣше да се касира изборътъ. Обаче, за да не мислите, че болшинството е искало това, има да кажъ, че и г. Людекановъ, който е членъ въ комисията, намѣри, че изборътъ трѣбва да се утвърди. Ето защо, това не е дѣло само на болшинството, но е дѣло на комисията, въ която влизатъ и нѣкои членове отъ лѣвицата. Така щото, пристрастието, което ни се хвърля, като че бѣше не намѣсто казано.

Послѣдното, което би могло да се каже още по тоя случай, е това. Въ Свогѣ, въ деня на избора, както г. Министъръ Пешевъ събщи частъ или нѣщо отъ доклада на Д-ръ Минкова, съ положителностъ е утвърдено слѣдующето: че вината за смутоветѣ е у водителитѣ на двѣтъ партии. Тѣхната неадекватностъ, тѣхната ожесточеностъ, неразбрапцината на тѣхнитѣ агитатори, известна неспособностъ на тѣхнитѣ приятели, всичко това е констатирано; по властѣта не само не е постѣпила незаконно, ами се е постарала да усмири избирателитѣ и е била разгонена отъ тѣлпата. Така щото, тѣлпата е виновата за тѣзи смутове. И понеже въ тия два часа не сж могли да гласоподаватъ толкова души избиратели, колкото бихъ могли да повлияжтъ на избора, съ която смѣтка на г. Панайотова не се съгласявамъ, защото, ако въ 10—12 часа сж гласоподавали 2.000 и толкозъ души, за два часа най-много ще гласоподаватъ 450—500 души, и всички тия гласове азъ, по силата на това убѣждение, че всѣкога трѣбва да се прѣдполагатъ въ полза на слабия, допускамъ, че щѣхъ да бѣдѣтъ за листата на Стояна Ценовъ, то пакъ щѣхъ да имаме артѣкъ гласове за листата на Вълчева. Азъ като че не съмъ наклоненъ да защищавамъ тия приятели, които сж кандидатирали и избирали г. Вълчева, защото и двѣтъ страни не сж дали правилно направление на хода на избора, а единитѣ и другитѣ сж се облъскали, единитѣ викали на другитѣ „долу!“, другитѣ викали „урра!“, отъ псувни работата се обърнала на камъни и отъ камъни на бой, счупили си главитѣ, полицията избѣгала, защото стража-

ритъ били 10 души, дохожда войската и ги умирява. После това дава се възможност да гласоподаватъ всички и никой не се оплаква, че не е гласоподавателъ, а сж гласоподавали толкова, колкото и на 25-й априлий, даже и пѣщо повече. Вследствие на това, у насъ, въ комисията, излѣзе мнѣние, че смутътъ не е ималъ влияние за измѣнението резултата на избора.

Тия сж съображенията, които давахъ право на комисията да поддържа законността на този изборъ, които съображения азъ ги давамъ наново, като възражение на г. Панайотова и г. Д-ръ Генадиева.

Прѣдседателъ: Понеже нѣма други оратори записани, ще пристѣпимъ къмъ вотиране на избора отъ Искрецката околия. Искате ли думата, г-нъ Вълчевъ?

Илия Д. Вълчевъ: Отказвамъ се. (Дѣсницата: Да се гласува!)

Прѣдседателъ: Г-нъ Кръстанъ Доцевъ има думата.

Кръстанъ Доцевъ: Г-да прѣдставители! Когато се говори за единъ човѣкъ и да не му се дава думата да говори, азъ мисля, че не е право. Трѣбва да му се даде думата, да каже 4—5 думи за своя защита.

Въ Искрецката околия сж прогласени за избрани г. Вълчевъ и азъ. Тази многочислена околия, тѣзи 57 телеграми, подадени отъ Свогѣе и напечатани въ в. „Новъ Вѣкъ“, пакараха днесъ двама приятели да говорятъ по избора въ тая околия. И какво ни казахъ? Нищо, абсолютно нищо. Цѣлиятъ свѣтъ се проглуши съ Свогѣенската секция; даже и въ оставката на г. Грекова бѣше споменато за тоя изборъ, че билъ передовенъ, че имало кръвъ, човѣшки жертви и т. н. Днесъ излизатъ двама оратори да говорятъ по този изборъ, двама приятели на тия, които бѣхъ отпратили телеграмитъ само до редакцията на единъ вѣстникъ. Забѣлжително е, че до другъ вѣстникъ нѣма телеграми. Даже самиятъ кандидатъ на Народната партия и той се е посрамилъ да заблуждава своята редакция. Само едно нѣщо има, че телеграмитъ сж отпратени до в. „Новъ Вѣкъ“.

Г-да! Не искахъ да говоря по туй, но понеже се намекна затуй, кой е причинителъ на тия буйства, то нека ми бѣде позволено да очертажъ, както агитациитъ порано, така и настроението на едниятъ и другитъ избиратели въ тази околия.

Въ първитъ избори на 25-й априлий, които никой отъ ораторитъ не отрича, че сж били свободни, азъ бѣхъ самостоятеленъ кандидатъ и като такъвъ получихъ 1.141 гласа. Г-нъ Ценовъ, — той е стамболистъ. Тогазъ на ли бѣхъме божемъ въ компромисъ, въ сливане — че взехъ за правителствени кандидати г. Стояна Ценовъ и г. Христа Поповъ. Азъ бѣхъ самостоятеленъ кандидатъ. При самото полагане на кандидатуритъ най-напрѣдъ бѣше г. Гатевъ опрѣдѣленъ. Г-нъ Гатевъ, азъ и още единъ другъ, отидохме въ Искрецъ да се кандидатираме, но азъ заявихъ, че ще бѣджъ кандидатъ безъ да се подчинявамъ на нѣкого; на партизанска тактика, на партизански съображения и т. н., азъ не се подчинявамъ и казвамъ имъ, че ще си положжъ кандидатурата, просто така, да виджъ, дали има

тукъ хора, като съмъ отъ това мѣсто, които да ме поддържатъ. И дѣйствително, азъ настояхъ на своята кандидатура.

Отидохме да се кандидатираме. Кандидатирахъ се г. Христо Поповъ, който четири пѣти си е полагалъ кандидатурата въ Искрецката околия, и г. Гатевъ. Приятелитъ казахъ: „за Христа Поповъ, съгласни сме, защото той четири пѣти се е кандидатира, но за Гатевъ, той е за насъ като човѣкъ падналъ отъ небето“ — и не приехъ да го кандидатираме. Така щото, кандидатира се г. Поповъ отдѣлно, азъ отдѣлно, и г. Гатевъ има единъ добъръ приятель, бай Дано Китовъ, извѣстенъ стамболистъ, билъ е 6—7 години въ окръжната постоянна комисия, че той го кандидатира въ София. Най-послѣ, става другъ оборотъ: г. Гатевъ се отказа, който направи много умно, защото, ако бѣше избранъ, щѣше да бѣде „като човѣкъ падналъ отъ небето.“ Стоянъ Ценовъ се кандидатира.

Азъ обиколихъ секцията, отгдѣто съмъ родомъ, едната, Бучинската секция, и кой знае, за участие ли, за право ли, азъ можахъ да полужж въ тая секция 1.007 гласа. Въ Свогѣенската секция азъ не можехъ да отиджъ. Въ нашата секция, като правителственъ кандидатъ, г. Христо Поповъ получи 993 гласа, Стоянъ Ценовъ 56 гласа, а азъ — 1.007 гласа. Въ Свогѣенската секция — Стоянъ Ценовъ е оттамъ, хората иматъ вземане-даване съ него — дѣйствително той имаше болшинство; азъ тамъ нѣмахъ никакъвъ гласъ. Мисля, че имашъ нѣщо 12 или 13 гласа. (Сотиръ Календеровъ: Сега колко?) 80. Ще ви кажжъ защо. Тия села сж 12 въ балкана — Голѣмата планина; тѣ сж на двама хора: на Стояна Ценовъ и Добри Петровъ; едниятъ стамболистъ, другиятъ бѣше консерваторъ. Най-напрѣдъ бѣше каравелистъ, послѣ стана консерваторъ, бега на насъ искаше да помага, и азъ не знажъ какъвъ бѣше. Тия двама хора 12-тъ села сж ги раздѣлили на двѣ сфери на влияние. Отиватъ тамъ и едниятъ и другиятъ въ кръчмитъ. Дохождатъ селянитъ тамъ и тѣ имъ плащатъ за десетъка, тѣ имъ плащатъ данъка, всичко тѣ плащатъ; селянитъ у тѣхъ си нѣматъ пари, като че ли е страна, гдѣто нѣма пари въ употребление! Дохожда протѣтъ: — „Иване, Стояне, ти имашъ 50 бравчета; ще ти вземжъ 20-тъ.“ Отъ тогози ще вземжтъ, отъ оногози ще вземжтъ и . . . всичко прибиратъ. Не само сегашнитъ хора, които сж господари, или тия, които ги така наричатъ „хаджи“, но и бацитъ имъ и дѣдитъ имъ не сж си водили съ тѣзи двама хора сметка да виджтъ, колко иматъ да взиматъ и колко иматъ да даватъ, и постоянно иматъ да взематъ. Отъ освобождението насамъ, тѣ плащатъ, тѣ взиматъ, тѣ даватъ. Тамъ търговецъ не може да отиде. Селянитъ иматъ агнета, иматъ ярета; тѣ ги прибиратъ и не ги оцѣняватъ — това е важно. Хората никога не могатъ да се отървжтъ отъ тѣзи двама приятели: скончили сж ги икономически. Кждѣто му каже чорбаджията — така ги наричатъ господаритъ — тамъ върви. Отъ освобождението досега никой не е отишълъ тамъ да виджъ и да се опита, дали тия хора могатъ най-послѣ да се освободжтъ отъ това завладяване икономическо. Сега, азъ съмъ оттамъ; менъ се падаше дългъ да отиджъ да виджъ — чувамъ отъ тогози, отъ оногози — да научжъ и разумжж тия

работи, и най-послѣ да видѣж, дали не може да се направи пѣщо, за да се избавятъ тия хора отъ тѣзи двама чокон. Отидохъ на 8-й септемврий т. г. въ с. Осѣновлакѣ, на единъ мѣнастиръ „Седемъ-Прѣстола.“ Тамъ бѣше и Стоянъ Ценовъ. Казвамъ му: „Слушай, що ти трѣбва да търсишъ тогози и оногози; я се кандидатирай съ менъ и свършена работа!“ — „Азъ съ тебе, казва, не щѣ да се кандидатирамъ. Това не сж ли хора, на, агитирай.“ — „Ние си искаме Стояна, викахъ селянитѣ; той е нашиятъ господаръ, него ще изберемъ.“ Дѣйствително, отъ тѣзи думи азъ изгубихъ куражъ. Говори ти колкото щешъ! Хората, заобиколили около него — Стоянъ та Стоянъ! Свърши се съборътъ и азъ захванахъ да заобикалямъ селата, за да влѣзж въ сърцето — тамъ, гдѣто е неговото влияние. Отивахъ въ всѣко село и по единъ пѣтъ и по два пѣти и по три дена съмъ стоялъ въ нѣкои, и 20 дена изгубихъ по тия 12 села. Какво излиза отъ тая обиколка? Излиза, че тия хора сж много податливи и могатъ да се освободятъ отъ това икономическо робство, но хората сж неразбрапи и нѣма кой да имъ обясни това. И, дѣйствително, г. Ценовъ има защо да се оплаква и да дава не 57, а 100 телеграми. Защото да изгуби това, което отъ освобождението го е ималъ, е много нѣщо. И сега въ Искрецъ дохожда. И какво? Вижда, че хора негови, които постоянно сж го поддържали и бай Стоянъ щомъ докара 1—2 бѣчви вино и ракия работата върви, а сега не върви. Огива на друго мѣсто; събиратъ се тия приятели, Стоянъ Ценовъ и Игнатъ Веселиновъ, който е кандидатъ на народницитѣ, приказватъ имъ и избирателитѣ, тѣхни приятели, взиматъ и вдигатъ на рѣцѣ двамата кандидати на оппозицията, Стоянъ Ценовъ и Игнатъ Веселиновъ.

Г-нъ Вълчевъ отива да говори на избирателитѣ и започва се гюрултията. Каква е била гюрултията, не мож да кажж, защото не съмъ билъ въ тая секция и не мож да ви кажж повече отъ това, което е писано въ протокола. Важно е тукъ, че г. Вълко Нейчовъ има право да се гордѣе, че тия гласове, които сж получени тукъ отъ оппозицията, сж гласове на Народната партия, а не на сѣмболититѣ. (Сотиръ Календеровъ: Стоянъ Ценовъ, значи, нѣма партизани!) 27 гласа, г-нъ Календеровъ, получихъ въ избора за окръжни сѣвѣтници. (Константинъ Панайотовъ: Не взехъ участие!) Въ с. Голяновци излѣгахъ началника, излѣгахъ и другитѣ агитатори, защото Дано Китовъ казвалъ: „и ние сме кандидатирапи, и ние сме кандидатирапи.“ (Глъчка. — Цвѣтко В. Таслаковъ: Значи и началникътъ е агитиралъ!)

Г-да! Ще кажж туй. Понеже г. Геннадиевъ говорѣше едно нѣщо, че протоколътъ отъ анкетата, който е билъ испратенъ въ Министерството на Правосѣдието, ако го билъ прочелъ и ако въ самия протоколъ се било установявало, че смущенията, които сж станали въ с. Свогѣе, не сж отъ естество да говорѣтъ обратното, въ врѣда на избора, или да се касира изборътъ, той щѣлъ да бѣде съгласенъ да гласува за тоя изборъ, като за изборъ редовенъ и законенъ, — азъ, като кандидатъ, мислѣхъ, че по-добръ ще бѣде, да не дадемъ поводъ за нѣкакъвъ упрекъ по тоя изборъ

и бихъ молилъ, щото този протоколъ да се подложи на тия г. г. прѣдставители, които сж заинтересовани, и тогава да се произнесете по избора. Защото, азъ не съмъ съгласенъ, гдѣто говори г. Кънчовъ, че подъ протекцията на войската съмъ избранъ. Не желаж да бѣдж такъвъ избраникъ! (Василь Кънчовъ: Не говорихъ това!) Казва г. Геннадиевъ, че съмъ избранъ подъ протекцията на войската. Ако съмъ избранъ подъ протекцията на войската, не желаж този изборъ! (Константинъ Панайотовъ: Никой не е казалъ това!)

Прѣдседателъ: Ще турѣж на вотирапе избора, станалъ въ Искрецката околия. Има двѣ мнѣния: едното е на провѣрочната комисиия, което се състои въ това, щото изборътъ, станалъ на 19-й септемврий въ Искрецката околия, да се счита за правиленъ и редовенъ и избранитъ въ тая околия народни прѣдставители, г. г. Кръстанъ Доцевъ и Илия Вълчевъ, да се считатъ за законно избрани народни прѣдставители отъ тая околия. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Да се формулира и моето прѣдложение!)

Второто е мнѣнието, което исказа г. Геннадиевъ, поддържано отъ г. г. Панайотовъ и Кънчовъ, и което се състои въ това, щото Народното Събрание да се произнесе за отлагането на тоя изборъ за друго засѣдание, до когато да се прѣдстави рапортътъ на главния секретаръ при Министерството на Правосѣдието, г. Минковъ, за да се разгледа, (Единъ прѣдставителъ: Той е печатанъ!) и слѣдъ като стане достояние на всички народни прѣдставители, тогава да се рѣши изборътъ.

Понеже първо е мнѣнието на комисията, ще турѣж най-напрѣдъ него на гласуване. Моля тия г. г. народни прѣдставители, (Единъ прѣдставителъ: Онзи въпросъ прѣдшествува този!) които сж съгласни съ мнѣнието на комисията, щото изборътъ, станалъ на 19-й септемврий въ Искрецката околия, да се счита за правиленъ и редовенъ и г. г. Кръстанъ Доцевъ и Илия Вълчевъ за законно избрани народни прѣдставители отъ тая околия, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Болшинство. Значи, изборътъ се утвърждава.

Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Правѣхъ прѣдложение да се вдигне засѣданието. Частътъ е вече 6.

Прѣдседателъ: Г-нъ Провадалиевъ прѣдлага да се вдигне засѣданието, понеже частътъ е 6. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни съ прѣдложението на г. Провадалиева, за да се вдигне засѣданието, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Значи, засѣданието ще се вдигне. (Всички ставатъ.) Моля, г-да! Сѣднѣте на мѣстата си.

Прѣди да се вдигне засѣданието, ще съобщѣхъ, че е постѣпилъ Законопроектъ за рибарството, който е раздаденъ и ще се тури на дневенъ редъ.

Има да съобщѣхъ още на г. г. народнитѣ прѣдставители, че ще се тури на дневенъ редъ избирането на бюджетарна комисиия.

Сжщо така ще се тури на дневенъ редъ и заявлението на г. Календерова, съ което си дава оставката отъ квесторството.

Ще помоля г. г. народнитѣ прѣдставители да се произнесахъ върху прошеніето, което е постѣпило отъ г. Букова, който иска 15 дена отпускъ, по болестъ, за което прѣдставлява и свидѣтелство. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се даде 15-дневенъ отпускъ на народния прѣдставитель г. Буковъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство. — Единъ прѣдставитель:

Той не е идвалъ!) Значи, на г. Букова се разрѣшава 15-дневенъ отпускъ, по болестъ.

Има да съобщя, че съмъ разрѣшилъ 7-дневенъ отпускъ на г. Ранделова, Брѣзовски народенъ прѣдставитель, и 10-дневенъ отпускъ на г. Д-ръ Дочева.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 6 часътъ послѣ пладнѣ.)

Прѣдсѣдатель: Жечо А. Бакаловъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Сава Иванчовъ.  
Йовъ Титоровъ.

Секретари: { Д-ръ Пеню Динчевъ.  
Коста Ранковъ.  
Д-ръ Христо Йордановъ.  
Миланъ Макавѣевъ.  
Иванъ Бѣлиновъ.  
Д-ръ Петъръ Гудевъ.

Секретари: { Владимиръ Недѣлевъ.  
Д-ръ Йорданъ Ц. Нейовъ.  
Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ.  
Д-ръ Василъ Дочевъ.  
Д-ръ Фоти Симеоновъ.  
Кръстанъ Доцевъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Т. Хр. Гължбовъ.